

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

Evidenčné číslo: 19100/B/2011/2722793034

**OTÁZKA GRÉCKO-MACEDÓNSKEHO SPORU V
KONTEXTE INTEGRÁCIE MACEDÓNSKA DO EÚ
(Bakalárska práca)**

2011

Dominika Host'ovecká

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA MEDZINÁRODNÝCH VZŤAHOV**

**OTÁZKA GRÉCKO-MACEDÓNSKEHO SPORU V
KONTEXTE INTEGRÁCIE MACEDÓNSKA DO EÚ
(Bakalárska práca)**

**Študijný program: Medzinárodné ekonomické vzťahy
Študijný odbor: 6221 7 00- Medzinárodné ekonomické vzťahy
Školiace pracovisko: 19100- Katedra medzinárodných ekonomických
vzťahov a hospodárskej diplomacie
Školiteľ: Ing. Petra Holzerová**

Čestné vyhlásenie

Vyhlasujem na svoju česť, že som bakalársku prácu vypracoval (a) samostatne a uviedol (uviedla) som všetku použitú literatúru.

Dátum: 31.3.2011

.....
(podpis študenta)

POĎAKOVANIE

Ďakujem Ing. Petre Holzerovej za cenné rady, pripomienky a odborné vedenie pri vypracovávaní bakalárskej práce, Darine Mullender-Teater za poskytnutie potrebných materiálov a kontaktov, a všetkým príbuzným, ktorí ma pri písaní bakalárskej práce podporovali.

ABSTRAKT

Meno autora: Dominika Host'ovecká

Názov bakalárskej práce: Otázka grécko-macedónskeho sporu v kontexte integrácie Macedónska do Európskej únie

Univerzita: Ekonomická univerzita v Bratislave

Fakulta: Fakulta medzinárodných vzťahov

Katedra: Medzinárodné ekonomické vzťahy a hospodárska diplomacia

Vedúci bakalárskej práce: Ing, Petra Holzerová

Miesto a termín vydania práce: Bratislava, marec 2011

Cieľom bakalárskej práce bolo analyzovať vstup Macedónska do Európskej únie a dôvody (pozitívne i negatívne), ktoré ho ovplyvňujú. V prvej časti sa bakalárska práca zaoberá vývojom samostatného Macedónska a jeho integráciou do medzinárodného spoločenstva. Stručne opisuje udalosti, ktoré ovplyvnili vznik macedónskej štátnosti. Čiastočne rozoberá postavenie Macedónska na Balkánskom polostrove a postoj susedných krajín od vyhlásenia jeho nezávislosti. Nepriateľský postoj zastáva najmä Grécko, ktoré blokuje jeho vstup do strategických medzinárodných organizácií.

V ďalšej časti preto analyzuje vývoj grécko-macedónskych vzťahov a hlavné dôvody počiatku nezhôd. Rozoberá grécky postoj voči macedónskej menšine a opisuje grécke podmienky pre uznanie Macedónska. V otázke názvu republiky Grécko kladie najväčšie prekážky, pretože Macedónia je aj názov jej severnej provincie. Obsahuje možnosti riešenia problému názvu a postoj macedónskeho obyvateľstva k danému sporu.

Tretia kapitola sa zameriava na pristúpenie Macedónska do Európskej únie. Venuje sa stavu macedónskej ekonomiky, prístupovým kritériám a ich plneniu. Charakterizuje prístupové konanie a vyslovuje dôvody, prečo Eúrópska únia doposiaľ nezačala s Macedónskom prístupové rokovania. V závere obsahuje zhodnotenie Európskej komisie o pokroku, ktorý dosiahla v prístupovom procese Bývalá juhoslávská republika Macedónsko.

Kľúčové slová: Macedónsko, Európska únia, FYROM, Grécko, grécko-macedónske vzťahy, bilaterálny spor o názov, prístupové konanie, kritériá vstup

ABSTRACT

Goal of bachelor thesis was to analyze the entry of Macedonia into the European Union and the reasons (both positive and negative) that affect it. In the first part the thesis deals with the development of an independent Macedonia and its integration into the international community. Briefly describe the events that influenced the rise of Macedonian statehood. Partly discusses the role of Macedonia in the Balkan Peninsula and the attitude of neighboring countries since the declaration of independence. Hostility takes particular Greece, which blocks the entrance to the strategic international organizations.

The next section therefore analyzes the development of Greek-Macedonian relations and the beginning of the main reasons for disagreement. Discusses the Greek attitude towards the Macedonian minority and describes the Greek conditions for recognition of Macedonia. In the name issue of the Republic of Macedonia, Greece attaches the greatest obstacles, because Makedonia is also the name of its northern province. Includes the possibilities of the name solutions and position of the Macedonian population to that dispute.

The third chapter focuses on Macedonia's accession to the European Union. He is the state of the Macedonian economy, the accession criteria and their implementation. Characterizes the access procedure and explicates reasons, why the European Union hasn't started yet accession negotiations with Macedonia. The conclusion includes an assessment of the European Commission on progress made in the accession process of the former Yugoslavian Republic of Macedonia.

Key words: Macedonia, FYROM, European Union, Greece, Greek-Macedonian relations, bilateral name dispute, process of accse

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 MACEDÓNSKO AKO SAMOSTATNÝ ŠTÁT.....	11
1.1 Kľúčové udalosti na ceste k nezávislosti.....	12
1.1.1 Začiatok krízy federácie a vyhlásenie nezávislosti.....	13
1.2 Vstup Macedónska do medzinárodného spoločenstva.....	14
1.3 Vzťahy so susednými krajinami.....	16
1.3.1 Macedónsko a Bulharsko.....	16
1.3.2 Macedónsko a Albánsko.....	17
1.4 Vnútropolitická situácia.....	18
1.4.1 Politické vyhliadky v 21.storočí.....	19
2 VÝVOJ GRÉCKO-MACEDÓNSKÝCH VZŤAHOV.....	21
2.1 Počiatky nezhôd medzi národmi grékov a macedóncov.....	21
2.2 Otázka macedónskej menšiny.....	23
2.2.1 Občianska vojna v Grécku.....	24
2.3 Postoj Grécka voči Macedónsku od vyhlásenia nezávislosti.....	25
2.3.1 Medzinárodná blokáda Macedónska.....	25
2.3.2 Grécke obchodné embargo.....	28
2.3.3 Macedónsko a grécko pred medzinárodným súdnym dvorom.....	29
2.4 Bilaterálny spor o názov.....	30
2.4.1 Postoj macedónskych občanov k otázke názvu.....	33
3 BÝVALÁ JUHOSLÁVSKA REPUBLIKA MACEDÓNSKO V PROCESSE INTEGRÁCIE DO EÚ.....	36
3.1 Kritériá a proces vstupu do EÚ.....	37
3.1.1 Prístupové rokovania.....	38
3.2 Plnenie ekonomických kritérií.....	40
3.2.1 Stručná charakteristika macedónskej ekonomiky.....	42
3.2.2 Zahraničný obchod.....	43

3.3	<i>Postoj EÚ k zásadným vnútorným problémom Macedónska.....</i>	44
3.3.1	Etnické a národnostné menšiny v Macedónsku.....	44
3.3.2	Grécko-macedónsky spor.....	45
3.4	<i>Zhodnotenie pokroku Bývalej juhoslávскеj republiky Macedónsko.....</i>	47
4	ZÁVER.....	49

ÚVOD

Európska únia sa snaží o stabilizáciu Západného Balkánu postupnou integráciou týchto krajín do EÚ. Proces rozširovania Európskej únie je však komplexný a náročný proces podmienený splnením kodanských kritérií prostredníctvom rozsiahlych reforiem na priblíženie sa európskym štandardom. Pre Macedónsko je členstvo v EÚ zárukou ekonomickej prosperity a politickej stability. Dôvodom výberu tejto témy bol záujem skúmať medzinárodné postavenie Macedónska a jeho vzťah ku Grécku, s ktorým vedie od rozpadu Juhoslávie spor o názov. Neschopnosť oboch krajín vyriešiť tento problém Macedónsku spôsobuje stagnovanie nielen v oblasti integrácie do EÚ, ale oddŕahuje reálne šance na skorý vstup do NATO. Cieľom bakalárskej práce bolo analyzovať perspektívu členstva Macedónska v EÚ a faktory, ktoré integračný proces ovplyvňujú. Parciálnym cieľom bolo definovanie pozadia grécko-macedónskeho sporu a najvhodnejší spôsob riešenia otázky názvu.

V prvej kapitole sa zaoberáme kľúčovými udalosťami, ktoré ovplyvnili uznanie a vznik samostatného Macedónska. Významným spôsobom sa na uznaní macedónskej štátnosti podieľalo založenie Juhoslávskej federácie, kde Macedónsko tvorilo jednu zo šiestich samostatných a rovnocenných zväzových republík. Zameriavame sa aj na vnútropolitický vývoj v Macedónsku a súčasné politické vyhliadky. Ďalej opisujeme zložitý proces medzinárodného uznania a komplikovaný vstup do OSN pod prechodným názvom FYROM. Macedónsko ako novovzniknutý štát, s početnými národnostnými menšinami, malo mimoriadne zložitú pozíciu aj medzi susednými štátmi. Zo všetkých susedných krajín na medzinárodnej pôde vyvíja najväčší odpor proti uznaniu Macedónska Grécko.

V druhej kapitole sa preto venujeme bližšiemu skúmaniu grécko-macedónskych vzťahov od histórie až po súčasnosť. Vzájomné vzťahy boli poznačené vývojom Macedónskej ríše za vlády Filipa II. a jeho syna Alexandra Veľkého, kedy sa pod macedónsku nadvládu dostali všetky grécke mestské štáty. Nevyriešenou otázkou v macedónskej a gréckej histórii je Alexanderov pôvod, ktorý je príčinou mnohých polemík. Zhoršenie vzťahov môžeme badať od rozdelenia územia Macedónska po prvej svetovej vojne a vzniku Egejského Macedónska a neskôr počas občianskej vojny v Grécku. Macedóncom v Grécku boli odopierané všetky menšinové práva a násilným vyst'ahovaním alebo asimiláciou sa ocitli na pokraji etnického zániku. Grécky odpor voči Macedónsku prepukol vyhlásením nezávislosti Macedónska v roku 1991. Okrem

podmienok stanovených Európskym spoločenstvom, Grécko stanovilo ďalšie 3 základné podmienky pre diplomatické uznanie Macedónska, alebo prípadný vstup do Európskej únie. Okrem politického nátlaku Grécko využilo aj ekonomický v podobe obchodného embarga na dovozy do Macedónska. Tento akt sa stretol s medzinárodnou kritikou. Urovnanie vzťahov nastalo v roku 1995 podpísaním dočasnej dohody na pôde OSN. V roku 2008 sa Macedónsko s Gréckom pre porušenie dočasnej dohody dostali pred Medzinárodný súdny dvor. Prípád doteraz nebol uzavretý a prebiehajú vypočúvania. Súčasťou druhej kapitoly je analýza súčasných návrhov riešenia sporu a prieskumov verejnej mienky v otázke zmeny názvu krajiny.

V tretej kapitole objasňujeme kritéria vstupu a prístupový proces EÚ. Analyzujeme plnenie týchto kritérií zo strany Macedónska, pričom dôraz je kladený na ekonomické podmienky. Macedónsku sa úspešne darí plniť predvstupové kritériá, problémom však zostáva vysoká nezamestnanosť, korupcia, menšinové nepokoje a politická nestabilita. Zhodnocujeme postoj Európskej únie v otázke grécko-macedónskeho sporu, menšinovej otázke a aj celkový pokrok. Popisujeme dôvody prečo EÚ doposiaľ nestanovila dátum začatia prístupových rokovaní so Skopje a tým odďaľuje vstup Macedónska do EÚ.

Vymedzením témy na jednotlivé časti sme použili metódu abstrakcie. Krátkym prehľadom vzniku Macedónskej štátnosti, nezávislosti, získania medzinárodného uznania, postojom susedných štátov sme definovali celkové medzinárodné postavenie Macedónskej republiky. Abstrahovali sme od celkového vnútropolitického vývoja a spomíname len tie udalosti, ktoré mali najväčší politický význam v otázke integrácie do EÚ. Na základe analýzy vývoja grécko-macedónskych vzťahov sme charakterizovali vzájomný súčasný postoj Grécka a Macedónska a príčiny, ktoré ich vedú k vzájomným sporom. Využitím metódy dedukcie sa od všeobecných kritérií a podmienok vstupu dostávame k ich konkrétnemu plneniu a zhodnoteniu pokroku Macedónska.

Danej problematike sa venujú najmä mnohí zahraniční autori v knižných prehľadoch o Macedónsku a jeho histórii. V práci využívame hlavne české a americké publikácie. Významné informácie sme čerpali z materiálov Európskej únie v podobe Úradného vestníka EÚ a Hodnotiacich správ Európskej komisie. Otázkou Macedónska a jeho ekonomiky v prístupovom procese sa zaoberá Macedónska akadémia vied a umení v diele Otvorené výzvy macedónskej ekonomiky. O súčasnom dianí v tejto oblasti informujú aj mnohé zahraničné i domáce internetové portály (BalkanInSight, European Union Institute for Security Studies, International Crisis Group Euractiv, Euroinfo, eTrend, Hnonline, Sme).

1 MACEDÓNSKO AKO SAMOSTATNÝ ŠTÁT

Otázka moderného macedónskeho štátu vznikla v sedemdesiatych rokoch 19. storočia. Ovplyvnili ju hlavne národnooslobodzovacie procesy, ktoré v danom čase prebiehali na Balkánskom polostrove. Touto cestou vzniklo mnoho súčasných moderných štátov ako Grécko, Srbsko, Rumunsko, Bulharsko a pod ochranou cárskeho Ruska takisto územie Macedónska. Macedónsko prešlo zložitým vývojom, ktorý podmienili najmä balkánske vojny a vznik Albánska v rokoch 1912-13.¹

Prakticky všetky krajiny, ktoré v súčasnosti susedia s Macedónskou republikou v nedávnej minulosti vznášali teritoriálne nároky na územie Macedónska. Tieto krajiny sú preto často označované ako „štyria vlci“. „Piatym vlkom“ sa v posledných rokoch z perspektívy Macedóncov stáva Kosovo, ktoré si vyslovuje územné požiadavky na časť severozápadného Macedónska. Po druhej svetovej vojne sa Macedónsko, respektíve tá časť, ktorá dnes tvorí samostatný štát, stala zväzovou republikou v rámci federatívnej komunistickej Juhoslávie. Vtedy boli Macedónci po prvý krát uznaní ako národ a ich jazyk sa stal oficiálnym jazykom jednej zo zväzových republík. K vyhláseniu macedónskej nezávislosti významne prispel nekontrolovateľný rozpad Juhoslávie začiatkom deväťdesiatych rokov. Toto obdobie samostatnosti však nebolo a dodnes nie je priaznivé. Nový samostatný štát sa musel vysporiadať nielen s nepriaznivými vnútropolitickými súvislosťami, ale aj so závažnými ekonomickými problémami, z ktorých medzi najvýznamnejšie patrí drastický pokles i tak už dosť nízkej životnej úrovne obyvateľstva, vysoká nezamestnanosť, korupciu ale aj napäté vzťahy medzi etnickými Macedóncami, ktorí tvoria väčšinu obyvateľstva a početnou albánskou menšinou.

Po balkánskych vojnách bolo územie Macedónska rozdelené medzi Bulharsko (Pirinské Macedónsko), Grécko (Egejské Macedónsko) a Srbsko (Vardarské Macedónsko). Dnešná Republika Macedónsko je teda rozložená na pomedzí Srbska, Grécka a Bulharska. Macedónsko (súčasnú samostatnú republiku, bývalú najjužnejšiu zo zväzových republík Juhoslávie) treba odlíšiť od Macedónie. Makedonía je súčasť Grécka, bývalý najväčší grécky región, rozdelený na Západnú, Strednú a Východnú Macedóniu, na severe hraničiaci s „juhoslovanským“ Macedónskom.²

¹ Rosůlek P., *Makedonie*, 2008, s.7,

² Macedónsko: Portál o krajinách sveta [Cit. 2010-28-01]. Dostupné na internete:

Hranice súčasnej Macedónskej republiky (RM, FYROM) sú totožné s hranicami Macedónska vrámci bývalej Juhoslávie. Najdlhšiu hranicu má na juhu s Gréckom, ďalej s Albánskom, Bulharskom, Kosovom a najkratšiu hranicu má na severe so Srbskom. Macedónska republika je niekedy nazývaná aj Vardarské Macedónsko podľa názvu národnej rieky Vardar, ktorá je zároveň aj najnižším bodom Macedónska. Hranice Vardarského Macedónska z roku 1913 však zahrňovali tiež časti územia dnešného južného Srbska, kde bola zväzová republika Macedónsko koncom druhej svetovej vojny založená.

1.1 Klúčové udalosti na ceste k nezávislosti

Významným okamihom pre Macedónsku štátnosť bol „výsledok druhej konferencie Antifašistickej rady národného oslobodenia Juhoslávie (AVNOJ) v bosnianskom mestečku Jajce v novembri 1943. Zhromaždenie 208 delegátov národno-oslobodeneckého výboru a partizánskych vojsk z celej Juhoslávie pod vedením generála Tita“³ sa vyslovilo pre vytvorenie povojnovej federácie, v ktorej budú Macedónci tvoriť jednu zo 6 republík rovnoprávných národov.

Na základe práva všetkých národov na sebaurčenie bola Juhoslávia vytvorená na princípe federácie, ktorá mala zaistiť plnú rovnoprávnosť pre národy Srbov, Chorvátov, Slovincov, Macedóncov, Čiernohorcov, Bosny a Hercegoviny. Tento výsledok však ešte nestanovil povojnové hranice neskoršej Ľudovej macedónskej republiky(LRM) v rámci Federatívnej ľudovej republiky Juhoslávie (FLRJ), ale stala sa základom pre budúcu macedónsku štátnosť. Prvýkrát sa dostala do povedomia celej Juhoslávie existencia „macedónskeho národa“. V Macedónskom štáte bola macedónčina ustanovená ako oficiálny jazyk. „Macedónska štátnosť v rámci zväzovej Juhoslávie definitívne prispela ku konsolidácii macedónskeho národa a jeho samostatnosti“.⁴ V rámci Titovej Juhoslávie sa tak Macedónci jednoznačne považovali za príslušníkov samostatného macedónskeho národa.

< <http://www.sibir.sk/m.php?t=1&m=6>>

⁴ Rosůlek Přemysl, *Makedonie*. 2008. s.48

1.1.1 Začiatok krízy federácie a vyhlásenie nezávislosti

Po smrti J.B.Tita (1980) sa v Juhoslávii prehlbovala kríza a to nielen ekonomická. Začala sa tiež prejavovať kríza funkčnosti federálnych inštitúcií ale predovšetkým sa zosilňovali prejavy nacionalizmu. Postupný rozpad bipolárneho sveta prispel k rozpadu súdržnosti a myšlienky juhoslovanskej jednoty založenej na komunistických princípoch. Ani Macedónsko nedokázalo čeliť prehlbujúcej sa politicko-ekonomickej kríze v Juhoslávii. Popri myšlienke úplnej nezávislosti Macedónska sa objavili pretrvávajúce historické spory macedónsko-bulharské ale hlavne macedónsko- grécke. V roku 1989 sa v macedónskom Skopje konali demonštrácie, na ktorých sa po viac ako štyridsiatich rokoch objavili heslá za znovuzjednotenie Macedónska. Požiadavky na zjednotenie všetkých rozdelených častí Macedónska sa stali spoločnou agendou nacionalisticky zmýšľajúcich Macedóncov, čím Skopje vyprovokovala negatívnu reakciu hlavne gréckej diplomacie.

Spolu s politickými rizikami priniesol rozpad SFRJ Macedónsku aj obrovské ekonomické problémy. Málo rozvinutá macedónska ekonomika bola značne závislá na existencii juhoslávskeho trhu. Macedónsko navyše dostávalo ako menej rozvinutá oblasť SFRJ rozsiahlu pomoc zo zvláštneho fondu federácie.⁵

Situácia na Balkáne v prvej polovici deväťdesiatych rokov sa veľmi rýchlo internacionalizovala. Medzinárodné spoločenstvo v prvých rokoch rozpad Juhoslávie odmietalo. Až po jej faktickom rozpade sa medzi jednotlivými západnými krajinami začali presadzovať rozdielne prístupy k tejto otázke.

Ako prvé bývalé zväzové republiky sa osamostatnili Slovinsko a Chorvátsko v roku 1991. Stali sa preto príkladom aj pre ostatné federatívne republiky. Na jar roku 1991 boli macedónski politici a verejnosť ešte rozdelení v otázke nezávislosti. Macedónska politická reprezentácia sa po vypuknutí juhoslavanskej krízy snažila o zachovanie federácie. Obávala sa, že jej rozpad prinesie vnútorné a zahraničné komplikácie, mohla by sa dokonca ohroziť existencia historicky veľmi mladého macedónskeho národa. Etnickí Macedónci sa obávali početnej albánskej menšiny a neperspektívneho hospodárstva závislého na prerozdeľovaní finančných tokov z centra federácie. K tomu je nutné pripočítať obavy z prípadných územných nárokov susedných štátov a nevyriešené vzťahy medzi Macedónskou a Srbskou pravoslávnu cirkvou.

⁵ Tejchman, Miroslav a kol., *Dejiny juhoslovanských zemi.* 1998.s 654

Po tom, čo v Juhoslávii stroskotali všetky pokusy o vytvorenie reformovanej spoločnosti juhoslávskych štátov, ostávali Macedónsku len dve možnosti: zostať v Juhoslávii pod srbským vedením, alebo sa vydať druhou cestou budovania samostatného štátu. Zväzová macedónska republika sa rozhodla nakoniec nasledovať príklad Slovinska a Chorvátska. Macedónsky parlament prijal už v januári 1990 hlasy všetkých poslancov Deklarácie o nezávislosti a vytvoril tak legálny rámec pre odchod z juhoslávskej federácie.⁶

Macedónsko vyhlásilo nezávislosť 21.novembra 1991 s hranicami identickými s bývalou federálnou jednotkou. Odchod Macedónska z bývalého zväzu mal pokojný priebeh a vyhlásenie nezávislosti nesprevádzal žiadny vojenský konflikt.⁷ Medzinárodné uznanie bez ktorého by novovzniknutý štát nemal žiadnu perspektívu, sa stalo jeho primárnym zámerom.

1.2 Vstup Macedónska do medzinárodného spoločenstva

Vzhľadom k tomu, že macedónskej vláde chýbala konzistentná zahraničnopolitická koncepcia, iniciatívu za medzinárodné uznanie Macedónska vzal do rúk vtedajší politickými stranami rešpektovaný prezident Kiro Gligorov. V špeciálnej žiadosti adresovanej vládam všetkých krajín sveta a mnohým medzinárodným organizáciám Gligorov žiadal o diplomatické uznanie Macedónska a o naviazanie vzájomných diplomatických vzťahov. Na návrh vlády prijal macedónsky parlament v decembri 1991 Deklaráciu pre medzinárodné uznanie macedónskej republiky ako suverénneho a nezávislého štátu. Po uznaní macedónskeho štátu Bulharskom a Albánskom sa Skopje dočkalo aj diplomatického uznania od niekoľkých ďalších krajín. K prvým patrilo Turecko a ďalšie tri bývalé juhoslovanské republiky: Slovinsko, Chorvátsko, Bosna a Hercegovina. Skutočným prelomom bolo rozhodnutie člena Bezpečnostnej rady OSN a Ruskej federácie, že uznali Macedónsko pod jej ústavným názvom. Koncom roku 1993 sa k naviazaniu diplomatických stykov odhodlalo tiež 6 členských krajín EÚ: Nemecko, Veľká Británia, Francúzsko, Taliansko, Holandsko a Dánsko. Po tom, čo Macedónsko uznali aj USA, Austrália, Čína a Japonsko sa Grécko so svojou protimacedónskou

⁶ Rosůlek Přemysl, *Makedonie*. 2008. s.53

⁷ BALKAN: *Občianska vojna v bývalej SFRJ*. Portál o krajinách bývalej Socialistickej federatívnej republike Juhoslávia. [Cit. 2010-28-01]. Dostupné na internete: <<http://www.balkan.szm.com/obcianska%20vojna.htm>>

politikou ocitlo v izolácii. Z pohľadu medzinárodného uznávania sa situácia okolo Macedónska stabilizovala po vzájomnom uznaní s Belehradom. V polovici roku 1997 malo Macedónsko naviazané diplomatické styky s 84 štátmi sveta. Vylepšovali sa v tej dobe aj vzťahy so susednými krajinami vrátane Grécka.

Macedónska vláda vystupovala v zahraničnej politike zámerne nekonfliktne a snažila sa riešiť sporné problémy kompromisom. Zatiaľ čo v okrajových záležitostiach bola vždy pripravená k ústupkom, v zásadných otázkach však dôsledne hájila základné národné záujmy. Vďaka tejto obratnej politike sa jej postupne podarilo prelomiť vnútornú izoláciu krajiny a začleniť Macedónsko do medzinárodného spoločenstva. Prezidentovi Gligorovi bolo z diplomatických kruhov medzinárodnej diplomacie naznačené, že sa môže usilovať o uznanie štátu v rámci OSN, kde Grécko nedisponuje právom veta.⁸ Rada bezpečnosti OSN niekoľko týždňov prejednávala opakovanú žiadosť Macedónska o vstup do OSN a nakoniec doporučila jej prijatie. To znamená, že Gligorovove úsilie prinieslo prvé úspechy v podobe zahájenia vyjednávania s OSN. Francúzska, britská a španielska diplomacia podali spoločný návrh na prijatie Macedónska do OSN pod prechodným anglickým názvom Bývalá juhoslávská republika Macedónsko (FYROM- Former Yugoslav Republic of Macedonia). Vláda v Skopje najskôr tento kompromis odmietla. Po niekoľkých týždňoch- bez ohľadu na búrlivé protesty nacionalistickej opozície- vláda tento návrh akceptovala. Toto kompromisné riešenie prijala nakoniec aj grécka diplomacia. V dôsledku toho, bolo Macedónsko prijaté jednomyselne všetkými hlasmi 180 členských štátov do OSN. Gréckej vláde sa však podarilo zachovať a presadiť, aby bolo Macedónsko ako prvá krajina v dejinách OSN prijatá iba pod provizórnym názvom FYROM. Zároveň sa gréckej diplomacii podarilo ako jedinej v dejinách OSN presadiť, že pred budovou organizácie v New Yorku nebude visieť vlajka FYROM, pretože Grécko malo voči jej podobe výhrady. Dôležité však je, že Rada krajín Macedónsko uznala a 18.apríla 1993 bolo oficiálne prijaté do OSN. Prijatie do OSN otvorilo Macedónsku prístup aj do ďalších medzinárodných organizácií (UNESCO, MMF, Svetová banka). V priebehu roku 1993 uznali Macedónsko takmer všetky európske štáty i mnoho zámorských krajín pod jej ústavným názvom Republika Macedónsko. Významný vplyv na vnútorný i medzinárodný vývoj Macedónska mali aj vzťahy so susednými krajinami.

⁸ Tejchman, Miroslav a kol., *Dejiny juhoslovanských zemí*. 1998.s.652

1.3 Vzťahy so susednými krajinami

Macedónsko malo z historických dôvodov a vzhľadom k zložitej etnickej situácii v juhozápadnej časti balkánskeho polostrova nesmierne komplikované vzťahy so všetkými susednými krajinami. Novému štátu spôsobujú nepriateľské postoje susedných krajín politické a ekonomické problémy. Tieto potom negatívne ovplyvňujú vývoj v krajine. Pre perspektívu každej krajiny má veľký význam kvalita vzájomných vzťahov so susedskými štátmi, najmä ak ide o štát vnútrozemský. Macedónska otázka bola bojiskom troch proti sebe stojacich nacionalistických koncepcií: srbskej, gréckej a bulharskej. Vzostup macedónskeho nacionalizmu koncom osemdesiatych rokov dvadsiateho storočia vyvolal negatívnu reakciu všetkých susedných krajín. Najradikálnejší postoj zaujalo grécka diplomacia. Juhoslávia pod vedením Slobodana Miloševića odmietala nadviazať diplomatické vzťahy so Skopje a nechávala Macedónsko v neistote aj ohľadne vytýčenia presnej macedónsko-srbskej hranice. Vyjadrenie Belehradu v prvej polovici deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia uznávalo macedónsky národ, ale štát ako taký nie. Milošević sa po neúspešnom presvedčaní prezidenta Gligorova, aby sa Macedónsko vrátilo do zväzku Juhoslávie, obrátil na Atény so šokujúcim návrhom, aby sa územie Macedónska rozdelilo medzi Grécko a Srbsko. Prelomom v macedónsko-juhoslávskych vzťahoch bolo vzájomné diplomatické uznanie roku 1996. Pre Macedónsko toto uznanie znamenalo aj potvrdenie kontinuity vlastnej štátnosti z roku 1994.

1.3.1 *Macedónsko a Bulharsko*

Hneď po prepuknutí politickej krízy v SFRJ ožili v Sofii programy, ktoré vychádzali z koncepcie, že Macedónci sú súčasťou bulharského národa, tým pádom by sa malo Macedónsko pripojiť k bulharskému národu. Paradoxom je, že Bulharsko bola vôbec prvá krajina na svete, ktorá diplomaticky uznala macedónsky štát už začiatkom roku 1992.

Táto krajina zaujala zdanlivo najústretivejší postoj k novému balkánskemu štátu. Sofijská vláda ale zároveň odmietala uznať macedónsky národ a macedónsky jazyk. Macedónsky národ považovalo totiž za jednu z vetiev bulharského národa, macedónčinu za bulharské nárečie a Republiku Macedónsko za druhý bulharský štát. Vôbec neskrývala prianie v budúcnosti zjednotiť oba štáty. Vedenie v Skopje bulharský návrh na spoluprácu neodmietlo a využívalo bulharskú pomoc na prelomenie medzinárodnej izolácie. K návrhu na zblíženie oboch štátov sa však stavalo zdžanlivo. Príliš nepodporovalo ekonomickú

spoluprácu a verbálnymi prehláseniami nepodporovalo ani zlepšenie dopravného spojenia s Bulharskom. Obavy z prípadných anekčných snáh Bulharska postupom času zoslabli.⁹

K rýchlemu uznaniu Macedónska viedli sofijskú vládu viaceré dôvody. Nový štát by pre Sofiu znamenal rozchod s nepopulárnym dedičstvom J.B.Tita. Bulharsko malo navyše záujem stať sa členom EÚ, ktorá až na Grécko postupne zaujala k diplomatickému uznaniu Macedónska kladný postoj.

1.3.2 *Macedónsko a Albánsko*

Albánsko tiež nadviazalo diplomatické vzťahy s Macedónskom, uznalo jeho územnú celistvosť a štátne hranice. Tirana uvítala vznik nového štátu ako určitú protiváhu voči Srbsku a Grécku. Po nástupe vlády pravice roku 1998 došlo k uvoľneniu etnického napätia. Nová vláda dokonca pripravovala návrh zákona o samospráve a tiež asociačnú dohodu s EÚ, ktorej naplnenie mohlo byť pre etnických Albáncov príslubom ďalšieho zlepšenia situácie.

Neprestávajúce nepokoje medzi Srbskom a Kosovom zapríčinili, že počet kosovských Albáncov v Macedónsku presiahol v roku 1999 počet 200 000 osôb. Úrady z obavy totálneho chaosu uzavreli hranice. Macedónsko sa v dôsledku prílivu utečencov ocitlo na pokraji ekonomického kolapsu, pretože sa muselo vyrovnáť s najväčším prílivom utečencov v Európe od konca 2.svetovej vojny.

V súvislosti s prílevom stotisíc kosovských Albáncov do Macedónska začalo dochádzať k prudkému zhoršovaniu vzťahov medzi Macedóncami a Albáncami v krajine. Albánci žiadali väčšie práva, rozsiahlejšiu autonómiu, zmeny v školstve, utečenci predstavovali len jeden rozmer. Situácia sa vyhrotila až tak, do ohrozenia sa dostala bezpečnosť krajiny a zachovanie jej celistvosti.¹⁰

Medzinárodné spoločenstvo prehodnotilo svoj postoj až po tom, čo bolo zrejmé, že macedónska politická reprezentácia nebude schopná vyriešiť krízu vlastnými prostriedkami. Macedónsko sa dostalo na pokraj občianskej vojny. Podľa Európskej Komisie išlo o najväčšiu politickú a bezpečnostnú krízu od vzniku krajiny. EÚ a NATO sa právom obávali o stabilitu Macedónska aj o prípadný vzrast konfliktu, ktorý by mohol

⁹Tejchman,Miroslav a kol., *Dejiny jihoslovanských zemí*. 1998.s653

¹⁰ Balkananalysis: *Macedonia*. [Cit. 2010-28-01]. Dostupné na internete : <http://www.balkananalysis.com/macedonia/>

nadobudnúť celobalkánsky rozmer. „Urýchlene preto zahájili etapu kyvadlovej diplomacie medzi macedónskymi a albánskymi politickými stranami a ich vodcami.“ Po dlhých mesiacoch mnohostranného vyjednávania sa za výdatnej intervencie medzinárodných vyjednávačov a účasti predstaviteľov hlavných politických strán v Macedónsku podpísala 13. augusta 2001 Rámcová dohoda, ktorá je známa aj ako Ochridská dohoda. Najvýznamnejší politici v krajine sa svojím podpisom dohody zaviazali k rozsiahlym reformám v prospech albánskej menšiny. Pravicovo- nacionalistická časť politickej reprezentácie jednanie o reformách zdržovala, prípadne navrhovala celoštátne referendum o Rámcovej dohode. Proti schváleniu mierovej dohody protestovali demonštráciami a petíciami aj macedónski občania, odborníci na ústavné právo a pochopiteľne aj Macedónska pravoslávna cirkev. Parlament prevažnou väčšinou hlasov poslancov z macedónskeho a albánskeho tábora však nakoniec schválil 15 základných ústavných zmien. Stalo sa tak v polovici novembra na nočnom zasadnutí, aby sa predišlo prípadným vzburám macedónskeho obyvateľstva.

1.4 Vnútropolitická situácia v Macedónsku

Schopné politické vedenie a konzistentná vláda sú neoddeliteľnými súčasťami prosperujúceho štátu. Politický pluralizmus v Macedónsku bol legalizovaný v roku 1990. Rôznorodá kultúrna a etnická štruktúra Macedónska sa prejavila aj v politickej sfére. Politické strany zastupujú záujmy jednotlivých skupín obyvateľstva, pričom ich priority sú nielen odlišné, ale mnohokrát až protichodné. Politickú ľavicu reprezentovali Socialistická strana Macedónska (SPM), Aliancia reformných síl (SRSM), Zväz komunistov Macedónska- strana pre demokratickú transformáciu (SKM-PDP). Najvýznamnejšou pravicovou stranou sa stala Vnútromacedónska revolučná organizácia- Demokratická strana národnej jednoty (VMRO-DPMNE). Strana sa vyhlásila za nástupkyňu macedónskeho národnooslobodzovacieho hnutia z konca 19. storočia. Táto strana presadzovala nezávislosť Macedónska a zjednotenie všetkých rozdelených častí krajiny, ktoré sú pod zahraničnou okupáciou a otvorene požadovala rozsiahlu revíziu macedónskych hraníc s Bulharskom, Albánskom a Gréckom. Nacionalizmus macedónskej pravice bol navyše posilnený protikomunistickými a protialbánskymi prejavmi.

Vo všetkých zväzových republikách Juhoslávie sa koncom roku 1990 uskutočnili voľby, ktoré ukončili vládu komunistickej strany.¹¹ Najviac hlasov v Macedónsku získala v prevahe pravicová nacionalistická strana VMRO-DPMNE.

Medzitým vývoj v Juhoslávii smeroval k definitívnemu rozpadu. Macedónsky parlament prijal v júni 1991 *Deklaráciu o zvrchovanosti Macedónska* a súčasne aj uznesenie o uskutočnení referenda. V septembrovom referende sa vyslovilo viac ako 95% voličov za nezávislosť krajiny. Toto získanie nezávislosti v roku 1991 (podobne ako nadobudnutie samostatnosti v roku 1944) bolo skôr výsledkom daných udalostí ako samotným úsilím Macedóncov o vlastnú samostatnosť.¹²

1.4.1 Politické vyhliadky v 21.storočí

V júli 2004 sa v krajine uskutočnili dôležité parlamentné voľby. Tieto voľby mali dokázať medzinárodnému spoločenstvu, že krajina je politicky stabilná a dostatočne pripravená na to, aby mohla dostať pozvánky tak do NATO ako aj do Európskej únie. Nová pravicová vláda si určila za priority zlepšenie životnej úrovne obyvateľov krajiny, rast zamestnanosti, hospodársky rozvoj, boj proti korupcii, posilnenie demokratických inštitúcií a zlepšenie medzietnických vzťahov. Za prioritnú úlohu však stanovila rozvíjanie vzťahov s NATO a EÚ až do úplného začlenenia krajiny do týchto organizácií. O téme budúceho členstva krajiny v EÚ a NATO sa v macedónskej politike diskutuje už od začiatku roku 2004. Táto vízia napomáha mobilizovať spoločnosť tak, aby politici v Macedónsku odvádzali pozornosť občanov od vnútorných problémov. Avšak teraz i samotní etnickí Albánci vnímajú, že práve v Macedónsku je perspektíva členstva v EÚ omnoho reálnejšia než v susednom Kosove alebo Albánsku. Preto hlavné albánske politické strany Demokratická strana Albáncov (ďalej ako „DPA“) a Demokratická únia za integráciu (ďalej ako DUI) plne podporovali vstup Macedónska do EÚ. Predstava začlenenia krajiny do EÚ ako plnoprávneho člena vyvoláva predstavu prosperity. Vstup do NATO zas predstavuje symbol dlho očakávanej stability. Úspech integrácie Macedónska do EÚ a NATO závisí do značnej miery od toho, nakoľko sa vláde vedenej pravicovou VMRO-DPMNE podarí zlepšiť ekonomickú situáciu krajiny, eliminovať korupciu

¹¹ BALKAN: *Občianska vojna v bývalej SFRJ*. [Cit. 2010-28-01]. Dostupné na internete: <<http://www.balkan.sz.m.com/obcianska%20vojna.htm>>

¹² Rosůlek Přemysl, *Makedonie*. 2008. s54

a organizovaný zločin v krajine. Zjednodušene povedané, či sa im podarí dodržať všetky predvolebné sľuby.

Ešte pred aprílovým summom NATO v Bukurešti v roku 2008 však došlo ku vládnej kríze. Nezhody medzi premiérom Gruevskim a lídrami Demokratickej strany Albáncov DPA vyvrcholili vystúpením DPA z vládnej koalície. Táto politická kríza, znásobená po neúspechu na summite v Bukurešti, na ktorom Macedónsko opäť neobdržalo pozvánku do NATO, viedla k vyhláseniu predčasných volieb. Poslanci európskeho parlamentu varovali Macedónsko, že rozpustenie parlamentu a nové voľby môžu byť výraznou prekážkou pre plnenie hodnotiacich kritérií Európskej komisie. Predčasné voľby boli jediné riešenie danej situácie. Už v júni 2008 bola schválená nová vláda na čele s pravicovou VMRO-DPMNE a staronovým premiérom Nikolom Gruevskim. Prioritou novej vlády ostal vstup Macedónska do EÚ a NATO. Zvyšoval sa tlak zo strany albánskych politických strán DUI a DPA. Strany určili VMRO-DPMNE časové ultimátum na vyriešenie sporu s Gréckom do konca roku 2009, aby sa mohli začať prístupové rokovania so Skopje. Tá však odmietla ustúpiť zo svojich požiadaviek voči Grécku. Albánske DPA navrhlo DUI aby odišli z vládnej koalície a hájili záujmy albánskej menšiny. DUI však odmietla a vyhlásila, že v jej záujme je vstup Macedónska do NATO a EÚ v čo najskoršom termíne. Návrh podporili aj viaceré opozičné strany, ktorí potvrdili, že politická nestabilita alebo ďalšie predčasné voľby by úplne zmarili plány Macedónska na skorý vstup do EÚ.

2 VÝVOJ GRÉCKO- MACEDÓNSKÝCH VZŤAHOV

Nepriateľské vzťahy medzi týmito susednými krajinami nie sú novodobým problémom. Trvajú už skoro tri tisícročia, od počiatku antickej civilizácie. Je preto dôležité vysvetliť ich historický vývoj a okolnosti, ktoré viedli k ich súčasnému konaniu a postojom. Historické udalosti ovplyvnili najmä pretrvávajúce spory v otázke macedónskej menšiny v Grécku. Gréci odmietajú akúkoľvek menšinu a sú presvedčení, že Macedónci sa snažia o znovupodmanenie Grécka (resp. jeho severnej časti) a názov krajiny je toho jasným príkladom. Grécky odpor voči Macedónsku začal eskalovať koncom dvadsiateho storočia a pretrváva dodnes. Vážnym spôsobom ohrozuje existenciu pomerne mladého štátu, keďže ako jediná krajina je proti jeho vstupu do strategických medzinárodných organizácií, ktoré by zabezpečili jeho stabilitu. Snaha o zlepšenie týchto vzťahov zlyháva a žiadne riešenia neprinášajú úžitok. Dokonca ani rozsiahle ústupky Macedónska voči Grécku nezaznamenali priveľký úspech. Potvrďuje to fakt, že Grécko na summite NATO v Bukurešti v roku 2008 vetovalo pristúpenie Macedónska do NATO. Spor sa vyostruje najmä kvôli odmietavému postoju Grécka k názvu krajiny. Vývoj v grécko-macedónskych vzťahov sa preto neustále pohybuje v začarovanom kruhu.

2.1 Počiatok nezhôd medzi národmi Grékov a Macedóncov

Národnostné nezhody medzi Gréckom a Macedónskom siahajú až do čias staroveku a doby, kedy vznikol antický macedónsky štát. Už vtedy začali vznikať medzi týmito dvoma národmi nezhody týkajúce sa predovšetkým etnického pôvodu Macedóncov a územného vymedzenia. Pred rozširovaním územia výbojnými vojnami najvýznamnejšieho macedónskeho panovníka Filipa II a jeho syna Alexandra sa macedónskym rozumelo územie na sever od Tesálie, na západ od Trácie a na východ od Ilýrie. Od Tesálie bolo Macedónsko prírodnými hranicami oddelené masívom Olympu a od Trácie horským pohorím Rodopy.

Etnický pôvod antických Macedóncov nie je úplne jasný a je predmetom dohadov. V prvom tisícročí p.n.l obývali Macedónsko predovšetkým grécke kmene, ktoré sa miešali s inými etnikami (s Ilýrmi, Trákmi a Pajónmi). Či naozaj boli Macedónci etnicky od počiatku Grékmi ako v súčasnosti tvrdí novoveká grécka veda nemožno s určitosťou povedať. Samotní grécki obyvatelia Peloponézu svojich „macedónskych

príbuzných“ za Grékov nepovažovali. Pre „pravých Grékov“ boli totiž všetky kmene žijúce na sever od svätej hory Olymp barbarské. Odtiaľ zrejme pramenia určité pochybnosti o tom, či je správne zaraďovať etnických Macedóncov ku Grékom. Antickí autori si tiež uvedomovali určitú odlišnosť Macedóncov od Grékov a to aj v období, keď Macedónci dávno prijali grécku kultúru a hovorili iba po grécky. Grécke kultúrne vplyvy boli totiž v Macedónsku od počiatku veľmi silné. Aj macedónsky sa jazyk priblížil gréčtine. Podľa niektorých historikov je samotný pôvod slova Macedónsko zrejme grécky. Makednós znamenalo vysoký a Gréci tak označovali horské oblasti na severe. S dnešnými Macedóncami však antickí Macedónci nemajú žiadnu spojitosť.¹³

Čo sa týka sporov z územného vymedzenia, celé obdobie bolo ovplyvnené zaradením Macedónska medzi veľmoci a jeho teritoriálnym rozširovaním. Najväčší rozmach dosiahla Macedónska ríša za vlády Filipa II. „Pojem Macedónsko vtedy znamenalo teritórium siahajúce na západe až k Jadranskému moru teda na územie dnešného Albánska a na východe zasahujúce do územia dnešného Bulharska.“¹⁴

Kráľ Filip veľmi dbal na to, aby bolo Macedónsko vnímané ako súčasť gréckeho sveta. Filipove výboje v Trácii začali ohrozovať aténsky námorný obchod s Čiernomorím. Macedónskeho nebezpečenstva si boli v Aténach vedomí a odmietali uznať Macedónsko za súčasť helénskeho sveta. Dôsledkom toho bola bitka pri Chaironei, kde Filip porazil Atény, ktoré sa proti nemu spojili s Tébami. Nasledujúci rok sa preto z Filipovej iniciatívy konal celogrécky kongres v Korinte. Na ňom bol vyhlásený celogrécky mier a grécke mestá sa formálne spojili do korintského spolku na čele s Filipom. Tak došlo údajne po prvýkrát v dejinách k zjednoteniu Grécka. Macedónsko sa zmocnilo vlády nad celým Gréckom.¹⁵

Aj v tejto oblasti sa črtá ďalší spor súvisiaci s Filipovým synom Alexandrom III. Alexander bol pôvodom Macedónec. V gréckom duchu ho však vychovával slávny grécky filozof Aristoteles. Preto sa neskôr sám sa aj za Gréka považoval. Istý zdroj uvádza, že hovoril ale radšej v macedónčine ako po grécky.

„Jeho výbojmi rozširoval grécku kultúru na východ a viedli k vytvoreniu helenistického kultúrneho priestoru. Preto nemožno tieto výboje chápať ako macedónske, je nutné považovať ich za grécku expanziu. Rovnako aj jeho ríša bola grécka a nie

¹³ Rychlík Jan, Kouba Miroslav, *Dejiny Makedonie*.2003 s.17

¹⁴ Rosůlek, P.,*Makedonie*, 2008, s.11

¹⁵ Rychlík Jan, Kouba Miroslav, *Dejiny Makedonie*.2003 s.23

macedónska, avšak celá myšlienka jeho ríše stála na rovnocennom zjednotení Grékov a Macedóncov.“¹⁶

Novodobé dejiny majú rozličné názory. Macedónci považujú Alexandra za súčasť ich národných dejín potvrdzujúcich rozsiahlu Macedónsku ríšu s Gréckom ako jeho súčasťou. Gréci však na základe uvedených historických skutočností argumentujú a aj v súčasnosti sa snažia dokázať Alexanderovu grécku príslušnosť a nadradenosť gréckeho národa. „Pomenovanie letiska v Skopje na Letisko Alexandra Veľkého, vydanie Macedónskej encyklopédie plnej historických nepresností, a plánovaná konštrukcia sochy Alexandra Macedónskeho na hlavnom námestí v Skopje vyvolali Grécku negatívne ohlasy. Gréci to považovali za jasnú provokáciu a prejav iridentistickej povahy voči Grécku.“¹⁷ Otázkou zostáva, či Macedónsko je súčasť gréckej histórie alebo má vlastnú históriu, a koľko z nej patrí Macedónskej republike, nezávislej od roku 1991.

2.2 Otázka macedónskej menšiny

Odmietavý grécky postoj k macedónskej menšine súvisí so vznikom Egejského Macedónska, ktoré sa dostalo pod vládu Grécka. Po balkánskych vojnách, dňa 18. júla bol v Bukurešti podpísaný mier, ktorý znamenal rozdelenie územia Macedónska medzi Srbsko, Bulharsko a Grécko.

Politickou líniou týchto mladých štátov bol veľmi agresívny nacionalizmus, ktorého cieľom bolo vytvorenie národnostne homogénnych štátov, či už cestou asimilácie, alebo metódou vyhánania menšinového obyvateľstva. Grécko svoju časť Macedónska pripojilo na základe tvrdenia, že väčšinu obyvateľov získaného územia tvoria Gréci. Už vtedy Gréci popierali akúkoľvek existenciu macedónskeho národa resp. macedónskej menšiny. Zvýšili tak intenzívne asimilačné aktivity. Súčasťou asimilačných aktivít bola helenizácia osobných mien aj priezvisk, ktoré zbavovali charakteristických koncoviek –ov, –ev.

Najväčšie demografické zmeny v Egejskom Macedónsku súviseli s grécko-tureckou vojnou. Prakticky polovica Grékov z Malej Ázie sa usadila najmä v macedónskej časti Grécka, pretože nových osadníkov nemalo Grécko kde umiestniť a kolonizovalo nimi

¹⁶ Rychlík Jan, Kouba Miroslav, *Dejiny Makedonie.2003 Dejiny Makedonie* s.25

¹⁷ Ministry of Foreign Affairs: *The Former Yugoslav Republic of Macedonia name issue*. [Cit. 2010-19-03] Dostupné na internete: <<http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM++THE+NAME+ISSUE.html>>

predovšetkým egejské Macedónsko. Tým sa zvýšil tlak na vyst'ahovanie tamojších Slovanov. Je takmer nemožné určiť, koľko Slovanov zostalo v egejskej časti Macedónska a už vôbec nie, za koho sa považovali.¹⁸

Grécko, rovnako ako Bulharsko a Juhoslávia bolo viazané zmluvami o ochrane národnostných menšín. Tieto dohody síce neboli na Balkáne nikdy dodržiavané, ale dávali vhodnú zámienu k diplomatickému nátlaku a k miešaniu sa do vnútorných záležitostí susedných krajín. Grécko nepriznávalo macedónskej menšine žiadne národnostné práva. Slovanskému obyvateľstvu bolo zakázané používať svoj jazyk nielen v úradnom, ale i v akomkoľvek verejnom styku. Dôsledkom toho bola veľká negramotnosť obyvateľstva. Za porušenie zákazu hrozili vysoké pokuty, prípadne aj ťažšie tresty. Asi 4500 Slovano-Macedóncov bolo deportovaných na pusté ostrovy. Slovanské obyvateľstvo Grécka sa ocitlo na pokraji etnického zániku.

2.2.1 *Občianska vojna v Grécku*

Ďalšie napätie v grécko-macedónskych vzťahoch vyvolal priebeh gréckej občianskej vojny. Táto vojna zásadným spôsobom ovplyvnila problém postavenia macedónskeho obyvateľstva v Grécku. Z hľadiska dôsledkov znamenala dokončenie násilnej helenizácie a definitívnu zmenu v etnickom zložení obyvateľstva. Grécki komunisti sa násilnou cestou snažili o prechod k socializmu. Už v marci 1946 začali ozbrojené zrážky vedené komunistickými partizánskymi jednotkami, ktoré sa nazývali Demokratické vojsko Grécka (DSE). Počas roku 1947 sa DSE podarilo dostať pod kontrolu okolo polovice gréckeho územia, boli to však len neprístupné horské kraje na severe Grécka. Na úspechu komunistických partizánov mala značný podiel podpora Juhoslávie a tichá pomoc ZSSR.¹⁹

„Grécki komunisti však nesprávne odhadli svoje možnosti a medzinárodnú situáciu.“²⁰ Práve v dobe, kedy sa bývalé spojenectvo ZSSR a Veľkej Británie s USA zmenilo na studenú vojnu, bola vyhlásená Trumanova doktrína. USA sa nej zaväzujú pomôcť krajinám, ktoré ohrozujú komunisti, menovite aj Grécku. Grécko sa tak stalo prvým horúcim bojiskom tejto vojny. Aténskej vláde sa podarilo s podporou Veľkej Británie a USA postup komunistov zatlačiť.

¹⁸ Rosůlek, Přemysl., *Makedonie*. 2008. s.72

¹⁹ Greguš, Peter. *Občianska vojna v Grécku*. [cit. 2011-11-01]. Dostupné na internete: <http://szm.hng.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=902&Itemid=98>

²⁰ Rychlík Jan, Kouba Miroslav, *Dejiny Makedonie*. 2003 s.223

DSE bola premenená na riadnu armádu. Jej činnosť sa obmedzovala predovšetkým na severné Grécko a teda na oblasti obývané slovanským obyvateľstvom. Komunistická strana Grécka v snahe získať ich podporu začala propagovať udelenie menšinových práv. Na území pod efektívnou vládou DSE sa začali otvárať macedónske školy a vydávať tlač v macedónčine.²¹

Závažným problémom pre gréckych komunistov bol konflikt medzi Stalinom a Titom. Juhoslávia svoju pomoc najskôr obmedzila a potom uzavretím gréckych hraníc úplne zrušila. DSE stratila aj podporu ľavicových síl v Grécku kvôli navrhovanému programu zjednoteného Macedónska, t.j. odtrhnutie egejského Macedónska od Grécka. Vzťahy medzi gréckym a slovanským obyvateľstvom odvtedy ochladli pre spoločenie sa s juhoslávskymi komunistami a ich spriaznenosťou s iredentistickými tendenciami.

V juhoslovanskom Macedónsku sa vtedy usadilo 67 000 slovanských utečencov z Egejského (gréckeho) Macedónska. Ostatní Macedónci boli vysťahovaní zo svojich domovov a rozšírení po celom Grécku. Od skončenia občianskej vojny v roku 1949 potrebovali Macedónci ako občania Juhoslávie na návštevu svojich príbuzných v severnom Grécku vízum. Grécko však odmietalo emigrantom návštevu príbuzných, pokiaľ sa oni sami nedeclarujú ako „Gréci pôvodom“. Slovanicky hovoriacim obyvateľom bol navyše v severnom Grécku aj naďalej odoprený štatút menšiny. Juhoslávsko-grécke vzťahy tak boli po celé obdobie studenej vojny silno ovplyvnené občianskou vojnou a po vzniku samostatného Macedónska otázku vzájomných vzťahov s Gréckom zdedila vláda v Skopje. Stabilitu socialistického Macedónska napriek občasným nezhodám zložitým susedským vzťahom s Gréckom neohrozovali.²²

2.3 Postoj Grécka voči Macedónsku od vyhlásenia nezávislosti

2.3.1 Medzinárodná blokáda Macedónska

Separatistické tendencie na Západnom Balkáne sledovalo predovšetkým vtedajšie Európske spoločenstvo. Rastúce obavy z vývoja v Európe vyriešilo tým, že v roku 1991 ustanovilo tzv. Badinterovu komisiu. Cieľom tejto komisie bolo sformulovať kritériá, ktoré boli nutné pre uznanie bývalých juhoslávskych republík. Išlo predovšetkým o dodržiavanie

²¹ Rychlík Jan, Kouba Miroslav, *Dejiny Makedonie*.2003 s.223

²² Greguš, Peter. *Občianska vojna v Grécku*. [cit.2011-11-01]. Dostupné na internete: <http://szm.hng.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=902&Itemid=98>

ľudských práv, práv menšín a ich občania mali v referende vyjadriť súhlas s nezávislosťou. Macedónsko spĺňalo všetky tieto kritériá pre medzinárodné uznanie. V decembri 1991 však grécka vláda (Grécko ako členský štát ES disponujúci právom veta) stanovila 3 základne podmienky pre diplomatické uznanie Macedónska a prípadný vstup do Európskej únie.

Prvá a doposiaľ nevyriešená požiadavka sa týkala otázky názvu republiky. Grécko žiadalo, aby Skopje zmenilo názov štátu Macedónsko tak, aby z jeho názvu nevyplývali iredentistické tendencie voči jeho severo- gréckej provincii Thráčia a Macedónia. Spochybniteľné je, že proti tomuto názvu začalo Grécko namietat' až po vyhlásení nezávislosti Macedónska roku 1991 a na jeho zmene trvajú už celých 20 rokov.

Druhou požiadavkou bolo výslovné zaviazanie Macedónska, že nemá žiadne územné požiadavky voči gréckym územiám, ale ani územiám ostatných susedských štátov. Paradoxom je, že po rozpade Juhoslávie si takmer všetky mocensky silnejšie susedné krajiny robili nároky na územie Macedónska. Aténska vláda v tejto súvislosti nezmyselne poukazovala na aktivitu macedónskych nacionalistov, ktorí sa po roku 1991 opäť snažili oživiť plány na vytvorenie Veľkého Macedónska, ktoré by zahrňovalo aj grécku časť.

Tretou požiadavkou zo strany Grécka bolo prehlásenie Skopje o tom, že v Grécku neexistuje žiadna macedónska menšina. Týmto prehlásením popierajúcim existenciu macedónskej menšiny si grécka vláda chcela zabezpečiť „víťazstvo“ v nevyriešenej menšinovej otázke. Presadila tak absolútne bezprávie macedónskej vlády v otázke macedónskych občanov žijúcich v Grécku. Grécke námietky narážali na vstupovanie do záležitostí iného štátu a týkali sa najmä časti macedónskej ústavy upravujúcej postavenie a práva príslušníkov macedónskeho ľudu v susedných krajinách. „Ústava podporuje ich kultúrny rozvoj a napomáha rozvoju vzťahov so susednými krajinami. Odkaz „susedné krajiny“ aténska vláda považovala za nepriamy dôkaz existencie macedónskej menšiny v Grécku, ktorú však Grécko neuznáva.“²³ Otázka rokovaní o menšinovej otázke nabrala nakoniec pozitívny smer pre Macedónsko.

V polovici marca 2010 Rada Európy na svojom zasadnutí v Paríži prijala Rezolúciu o ochrane menšín v Európe. Na základe tejto rezolúcie muselo Grécko ratifikovať Chartu o ochrane národnostných menšín, uznať macedónsku menšinu a umožniť návrat politických utečencov, ktorí odišli počas občianskej vojny v Grécku. V súvislosti s Macedónskom teda Grécko muselo nielen uznať existenciu macedónskej menšiny na

²³ Rosůlek, Přemysl, *Makedonie*. 2008. s.64

svojom území, ale aj ich jazyk a rôzne združenia macedónskej menšiny. Grécko k tejto rezolúcií počas schvaľovacieho procesu predložilo 15 pozmeňovacích návrhov, všetky však boli zamietnuté. Grécki zástupcovia tvrdia, že uznávajú iba náboženské menšiny a že nie je možné uznať macedónsku menšinu, pretože Gréci sú Macedónci.²⁴

Pod tlakom gréckej diplomacie žiadalo ES od Macedónska ústavné záruky, že nemá územné požiadavky voči žiadnemu zo susedných štátov a nebude sa proti žiadnemu štátu nepriateľsky angažovať. Z názvu republiky potom nebudú vyplývať žiadne územné nároky.“²⁵

Vzhľadom na danú situáciu, macedónsky parlament okamžite reagoval na požiadavky stanovené gréckou vládou. Už začiatkom roku 1992 schválil parlament 3 ústavné zmeny, na základe ktorých sa krajina zaviazala, že nemá žiadne územné požiadavky voči jej susedom, dané hranice považuje za nedotknuteľné a nebude sa miešať do suverénnych práv iných štátov a ani do ich vnútorných záležitostí. Už pár dní po schválení zmien sa dostavili pozitívne reakcie zo strany Európskeho spoločenstva. Arbitrážna Badinterova komisia totiž prehlásila svoje stanovisko, že Macedónsko spĺňa všetky kritériá, ktoré Európske spoločenstvo vyžaduje pre uznanie nových štátov východnej a strednej Európy. Grécka diplomacia sa však naďalej snažila o medzinárodnú izoláciu Macedónska. Aj keď komisia vo svojom stanovisku uviedla, že používanie názvu Macedónsko nepredstavuje žiadne územné aspirácie proti žiadnemu inému štátu, Grécko využilo svoje právo veta v ES. Tvrdilo, že záruky dané zmenou ústavy nepovažuje za dostatočné a naďalej sa energicky stavalo proti tomu, aby medzinárodné spoločenstvo uznalo nezávislosť novej republiky pod názvom Macedónsko. Spor sa ešte vyostřil keď Grécko vyslovilo námietky aj voči podobe macedónskej vlajky. Z vlajky malo byť odstránené šestnásťlúčové tzv. Verginské slnko na červenom pozadí, pochádzajúce z hrobky Filipa II, ktoré je symbolom starovekej macedónskej kráľovskej dynastie (dávnej Macedónie). Tento symbol totiž používa rovnomenný grécky región, len na modrom pozadí. I tejto požiadavke Macedónska vláda vyhovel a od roku 1995 Macedónsko používa súčasnú podobu vlajky (žlté slnko na červenom pozadí s ôsmimi vybiehajúcimi lúčmi). Grécko však kládlo stále nové prekážky. Prispieval tomu aj fakt, že v Grécku sa začali šíriť „zaručené správy“, že spojenectvo Skopje s Ankarou povedie k ďalšej vojne v oblasti a následnému rozdeleniu Grécka medzi Macedónsko a Turecko. Grécko sa tak

²⁴ Gabrielová, P., *Bilaterálny spor medzi Gréckom a Macedónskom o názov štátu*. 2010. Zborník príspevkov 11. medzinárodnej vedeckej konferencie. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. s.223

²⁵ Rosůlek, Přemysl, *Makedonie*. 2008. s.64

rozhodlo uznanie nového štátu blokovať. Európske spoločenstvo bolo nútené ustúpiť, keďže v tom istom čase mala byť podpísaná Maastrichská zmluva. Aby zmluva vstúpila do platnosti bol potrebný súhlas všetkých členských štátov. Proti iracionálnej politike Grécka sa ale postupne začali stavať viaceré štáty EÚ hlavne Dánsko, Taliansko a Holandsko. Grécko sa v tomto prípade zachovalo ako arogantná lokálna veľmoc a jej neopodstatnené konanie spôsobilo vedeniu v Skopje obrovské problémy. Vyhrotené vzťahy s Gréckom veľmi komplikovali medzinárodné postavenie Macedónska. Gréci niekoľko mesiacov blokovali aj úsilie macedónskeho vedenia o nadviazanie priateľských vzťahov s významnými západnými krajinami. Vláda v Skopje v nich videla najlepšiu garanciu suverenity a nezávislosti svojho štátu. Od druhej polovice roku 1992 začali západné krajiny prehodnocovať svoje postoje ku grécko-macedónskemu sporu.

2.3.2 Grécke obchodné embargo

Atény kombinovali politické vydieranie s ekonomickým nátlakom. Začiatkom roku 1994 uznali Macedónska pod jeho ústavným názvom Spojenými štáty a Austrália. Na tieto udalosti zareagovalo Grécko veľmi impulzívne a to bezprecedentným krokom. Bez akejkoľvek príčiny uzavrelo v Skopje svoj konzulát a vyhlásilo Macedónsku úplné obchodné embargo. Zakázalo dokonca aj tranzit tovaru smerujúceho do tejto krajiny. Zadržovali časť macedónskeho dovozu, ktorý smeroval do krajiny hlavne cez grécke územie. Toto opatrenie Papandreovej vlády vyvolalo všeobecnú kritiku. Odsúdili ho aj krajiny Európskej únie. Všetky pokusy Európskej únie a zvláštneho splnomocnenca OSN Cyrusa Vanca o kompromisné riešenie sporu skončili neúspechom. Toto embargo trvalo rok a pol a ekonomicky krajinu veľmi poškodilo. Najzávažnejším opatrením bolo znemožnenie prístupu k solúnskemu prístavu. Tento prístav ako centrum medzinárodného obchodu mal nenahraditeľný význam pre celú macedónsku ekonomiku. Obzvlášť závažným opatrením zo strany Grécka bolo prerušenie dodávok ropy zo solúnskeho prístavu v polovici augusta. Embargo uvalené Gréckom bolo sprevádzané medzinárodnou blokádou uvalenou na Juhosláviu od júna 1992. Macedónsko sa týmto oficiálne ocitlo v medzinárodnej izolácii. Pre novovzniknutý štát to bol veľmi vážny handicap. Keďže neexistovalo žiadne železničné spojenie medzi Macedónskom a Bulharskom, jediným reálnym dopravným spojením sa stal diaľničný ťah do Bulharska. Neexistovalo ani kvalitné dopravné spojenie medzi Skopje a prístavným mestom Drač v Albánsku.

Grécku blokádu sprevádzali aj problémy súvisiace s prechodom od centrálne plánovanej k trhovej ekonomike. Vláda sa preto obrátila na západne krajiny so žiadosťou o hospodársku pomoc. Zároveň na ne naliehala, aby sa snažili zoslabiť ekonomický nátlak Grécka na Macedónsko. Štáty Európskeho spoločenstva mali obavy z možného hospodárskeho kolapsu v Macedónsku. V decembri 1992 preto poskytla Európska únia pomoc Macedónsku vo výške 100 miliónov ECU. Grécka vláda až na nátlak svojich partnerov v EÚ blokádu zrušila.

Určité uvoľnenie napätých vzťahov nastalo v septembri 1995 podpísaním dočasnej dohody medzi Macedónskom a Gréckom. Veľkú zásluhu na tom mal americký diplomat Richard Holbrook, ktorému sa podarilo presvedčiť obidve strany k prijatiu ústupkov. Po podpísaní dohody sa pochopiteľne všetky problémy okamžite nevyriešili, znamenala však postupné zlepšenie vzťahov medzi oboma krajinami. Skopje podpísala dohodu ešte počas trvania embarga na výmenu za sľub, že vzájomné diplomatické vzťahy s Gréckom budú povýšené na úroveň veľvyslancov. Macedónska vláda súhlasila aj so zmenou podoby vlajky. Na druhej strane Atény ustúpili s námietkami voči prijatiu Macedónska do medzinárodných organizácií. Napriek týmto ústupkom nedošlo k žiadnej dohode v otázke názvu štátu, zmluva iba zaväzovala oba štáty k aktívnemu jednaniu v tejto otázke. Atény však stále uznávajú Macedónsko iba pod názvom FYROM. To znamená, že kompromis sa stále nepodarilo dosiahnuť a názov štátu stále ostáva spornou otázkou. „Založením konzulárnych úradov v Skopje a Aténach boli v januári 1996 nadviazané kvázi-diplomatické vzťahy a v júni 1996 Grécko schválilo dohodu o spolupráci medzi Macedónskom a EÚ.“ Nástup nového gréckeho premiéra Simitisa na začiatku roku 1996 predstavoval pozitívny signál pre perspektívnejší rozvoj grécko-macedónskych vzťahov. Na rozdiel od predošlého premiéra Papandrea nebol Simitis považovaný za patriota a zástupcu maximalistických riešení. Výsledkom tejto zmeny bolo vôbec prvé mierne hospodárske oživenie Macedónska v dejinách jeho samostatnosti.

2.3.3 Macedónsko a Grécko pred medzinárodným súdnym dvorom

Prudký obrat vo vzájomných vzťahoch nastal návratom Papandrea do funkcie premiéra. V roku 2008 po summite NATO Grécko opäť zablokovalo prístupový proces Macedónska. Macedónsku bude mať možnosť vstúpiť do NATO len vtedy, ak bude mať vyriešený spor s Gréckom ohľadom názvu. Macedónska vláda tento krok považovala za porušenie dočasnej dohody, ktorú uzavreli s Gréckom na pôde OSN v roku 1995.

17.novembra 2008 predložilo Medzinárodnému súdnemu dvoru v Haagu podnet na začatie súdneho konania proti Grécku. Predmetom bolo porušenie paragrafu 11 dočasnej dohody, a to vetovaním vstupu Macedónska do NATO. Podľa dočasnej dohody sa totiž Grécko zaviazalo, že po nadobudnutí účinnosti danej dohody nebude namietat' voči žiadosti o členstvo alebo členstvu Macedónska, v medzinárodných, multilaterálnych alebo regionálnych organizáciách a inštitúciách, ktorých je členom. Macedónsko zas prisľúbilo používať prechodný názov FYROM.²⁶

Grécko na svoju obranu tvrdilo, že zmluva bola porušená Macedónskom už omnoho skôr, keď premenovala letisko v Skopje na Letisko Alexandra Veľkého. Tento čin totiž považovala grécka strana za snahu o privlastňovanie časti gréckeho kultúrneho dedičstva a formu provokácie. V danom spore zatiaľ nedošlo k vyneseniu finálneho rozhodnutia a v súčasnosti stále prebiehajú predbežné vypočúvania. Rokovania o názve medzi oboma stranami naďalej pokračujú aj napriek tejto skutočnosti. Snahu vyvíja hlavne Macedónsko kvôli obavám z druhého gréckeho veta v otázke jeho vstupu do EÚ.²⁷

2.4 Bilaterálny spor o názov

Zo všetkých prekážok, ktoré bránia Macedónsku k vstupu do EÚ sa spor o názov krajiny s Gréckom zdá byť tou najväčšou. Bruselská deklarácia Európskeho spoločenstva z mája roku 1992 obsahuje dôležité vyjadrenie, že krajiny ES sú ochotné uznať tento štát ako suverénny a nezávislý v rámci existujúcich hraníc a pod názvom, ktorý bude prijateľný pre všetky zúčastnené strany. Avšak mesiac na to, na summite Európskej únie v Lisabone sa gréckej vláde podarilo v rámci EÚ presadiť svoj postoj k uznaniu pod názvom Macedónsko. Európska rada na tomto zasadnutí deklarovala, že je pripravená uznať túto republiku ako suverénny a nezávislý štát ale pod názvom, ktorý neobsahuje slovo Macedónsko.

Medzinárodní vyjednávači medzi Gréckom a Macedónskom navrhovali niekoľko kompromisných riešení týkajúcich sa názvu republiky: Demokratická republika Macedónsko, Nové Macedónsko, Republika Horné Macedónsko, Severná republika

²⁶International Court of Justice: *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*, [cit.2011-11-01]. Dostupné na internete: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/142/16312.pdf>>

²⁷Gabrielová, P., *Bilaterálny spor medzi Gréckom a Macedónskom o názov štátu*. 2010 Zborník príspevkov 11.medzinárodnej vedeckej konferencie. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky.s221

Macedónsko, Slavomacedónsko alebo Macedónska republika pre interné označenie a názov Skopje pre medzinárodnú diplomáciu. Zmenu názvu navrhovala aj albánska menšina. Tá navrhla neutrálne názvy ako Centrálna balkánska republika, Vardarská republika alebo Dardánia. Pre macedónskych politických predstaviteľov bolo neprijateľné všetko okrem názvu Macedónska republika.²⁸

Podľa nedávnych informácií z diplomatických zdrojov by bol pre Grécko prijateľný taký názov, ktorý by Macedónsko definoval viac ako región než ako krajinu. Atény zároveň trvajú na tom, že nový názov by sa mal používať vo vzťahu ku každej krajine a nie len na vnútorné účely, ako to navrhuje Skopje.

OSN navrhlo vo februári 2008 v prípade Macedónska tzv. Triple formula, čo by znamenalo, že by krajina používala tri rozličné názvy v závislosti od okolností. Ústavný názov Republika Macedónsko by sa využívala vo vnútorných záležitostiach a v bilaterálnom vzťahu s krajinami, ktoré tento názov uznali. Vo vzťahu s Gréckom by krajina používala druhé pomenovanie, akceptovateľné pre grécku stranu a tretí variant by bolo všeobecne prijateľné meno používané v medzinárodných vzťahoch na úrovni medzinárodných organizácií. Tento tretí názov by potenciálne mohol byť Republika Makedonija, macedónsky preklad Republiky Macedónsko.²⁹

Konečným riešením dlhotrvajúceho sporu sa črtal i názov „Macedónska republika Vardar“. Toto riešenie vyhovuje požiadavkám Atén, aby Macedónsko prijalo názov, ktorý viac odkazuje na jeho geografickú konotáciu. Vardarské Macedónsko zodpovedá územiu bývalej juhoslávskej republiky Macedónsko. Vardar je aj názov najdlhšej rieky v Macedónsku, jeho kotlina pokrýva dve tretiny krajiny. Stále však nie je jasné, či Skopje odsúhlasí používanie nového mena vo vzťahu s ostatnými krajinami. Macedónsko doposiaľ trvalo na tom, že si svoj pôvodný názov ponechá pre „vnútorné účely“ a rovnako ho budú môcť používať aj tie štáty, ktoré už Macedónsko uznali. Nevie sa tiež, či sa budú tamojší obyvatelia nazývať „Macedóncami“ alebo Vardarskými Macedóncami. Dvojaké použitie by znamenalo, že krajina nebude musieť zmeniť svoju ústavu a národné dokumenty vrátane pasov. Grécko neuznáva macedónske pasy a až donedávna vydávalo jeho občanom víza na špeciálnom liste papiera. Skopje teda čelí možnosti premenovať krajinu na Republika vardarského macedónska alebo Macedónska republika Vardar. Obe možnosti sú

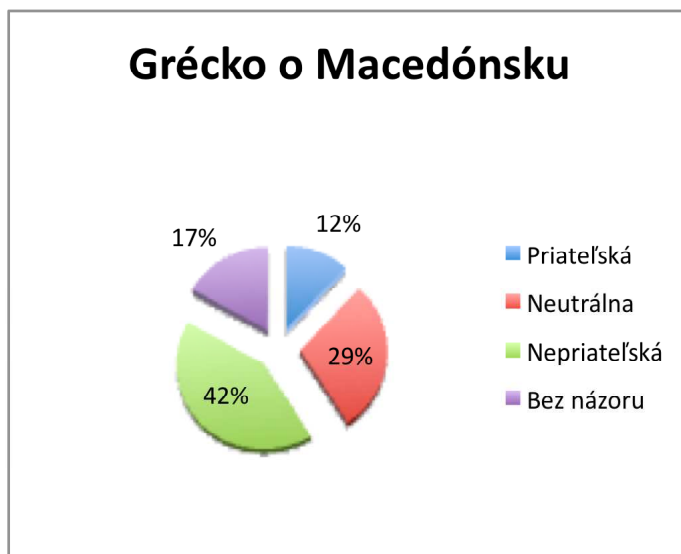
²⁸ Rosůlek, Přemysl, *Makedonie*, 2008, s.65

²⁹Gabrielová,P.,*Bilaterálny spor medzi Gréckom a Macedónskom o názov štátu*. 2010. Zborník príspevkov 11.medzinárodnej vedeckej konferencie.Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky.s221

pre tamojších diplomatov ťažkým rozhodnutím, napriek tomu však mierne uprednostňujú druhú alternatívu. Premiér Gruevski je v zásade proti takýmto zmenám a pravdepodobne povedie kampaň proti ich zavedeniu. O prípadnej zmene ústavy by však v každom prípade mali rozhodnúť samotní občania v referende a nie politici.

V tejto súvislosti navrhla tiež grécka vládna extrémne riešenie, a to grécke referendum o vstupe Macedónska do Európskej únie. Jasne nepriateľský postoj gréckeho obyvateľstva voči Macedónsku zobrazuje graf 1.

Graf 1- Názor gréckeho obyvateľstva na postoj Macedónska voči Grécku

Prameň: GALLUP- Balkan Monitor. 2010 Summary of findings [cit.2011-03-18].Dostupné na internete: http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2010_Summary_of_Findings.pdf

Väčšina Grékov, či už kvôli sporu o názov alebo iným dôvodom považuje Macedónsko za nepriateľskú krajinu. Iba malé percento obyvateľov hodnotí Macedónsko ako priateľskú krajinu, 3 z 10 ľudí sa prikláňajú k neutralite.

Niektorí diplomati tvrdia, že práve kvôli ekonomickej kríze v Grécku je vedenie v Aténach menej ochotné uzatvárať akékoľvek kompromisy vzhľadom na národnú hrdosť. Nie teda jasné, aký dopad budú mať grécke finančné a ekonomické problémy na vyriešenie Macedónskeho názvu³⁰

Počas španielskeho predsedníctva EÚ začalo nové kolo rokovaní ohľadom sporu o názov. Koncom marca 2010 sa na pôde OSN stretli ministri zahraničných vecí Grécka

³⁰Pop, Valentina. *Commissioner calls for deeds in Macedonia name dispute.*[cit.2011-15-03]. Dostupné na internete: <<http://euobserver.com/9/29512>>

a Macedónska za účasti mediátora Mathewa Niemetza, ktorý v spore o názov hľadá riešenie prijateľné pre obe strany. Niemetz navrhol v tejto oblasti nové riešenie v podobe názvu Severná republika Macedónsko. Macedónsky premiér Gruevski po prvý krát priznal, že by v macedónskych pasoch mohol byť uvádzaný názov „Severná republika Macedónsko“. Tento geografický názov by mohol byť prijateľný aj pre grécku stranu.

Počas summitu EÚ v Bruseli sa stretli premiéri oboch krajín Papandreu a Gruevski. Na tomto summite sa EÚ vyjadrila že k otvoreniu prístupových rokovaní by mohlo dôjsť na júnovom zasadnutí Rady EÚ. K tomuto záveru dospela z dôvodu snahy oboch krajín o vyriešenie sporu prijateľnosti názvu. Počas zasadnutia Rady však nebolo otvorenie prístupových rokovaní ani spomenuté. Podľa názorov viacerých predstaviteľov Macedónska to pre krajinu znamená, že sa jej agenda dostala na okraj záujmu EÚ. Počas zasadnutia bola totiž táto otázka spomenutá len okrajovo spolu s ostatnými krajinami Západného Balkánu, ktorým bolo vo všeobecnosti odporúčané vyriešenie pretrvávajúcich sporov. Ďalšie rozhovory o možnom stanovení dátumu otvorenia rokovaní o prístupovom procese Macedónska až po tom, čo dôjde k zásadnému posunu v riešení spornej otázky názvu krajiny.³¹

2.4.1 *Postoj macedónskych občanov k otázke názvu*

Podľa posledného prieskumu verejnej mienky uverejnenom v máji 2010 sú obyvatelia rozdelení v otázke od ktorej závisí perspektíva vstupu do EÚ a NATO. Ich názory sa líšia v otázke rokovaní s Gréckom pod záštitou OSN. Viac ako polovica macedónskeho obyvateľstva (51%) si myslí, že rokovania trvajúce 15 rokov neprinášajú žiadne výsledky a krajina by od nich mala odstúpiť. Tento názor vyjadruje neochotu akceptovať zmenu ústavného názvu ako kompromis pri riešení vzťahov s Gréckom.³²

Prieskum preukázal názorovú odlišnosť aj medzi hlavnými dvoma národnostnými skupinami. Zatiaľ čo až 63% etnických Macedóncov by podporili prerušenie rokovaní, 73% etnických albáncov podporuje pokračovanie rokovaní. Až 80% etnických Macedóncov považuje zmenu názvu ich krajiny za požiadavku o vzdanie sa vlastnej

³¹ Gabrielová, P., *Bilaterálny spor medzi Gréckom a Macedónskom o názov štátu*. 2010. Zborník príspevkov 11. medzinárodnej vedeckej konferencie. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. s223

³² Gabrielová, P., *Bilaterálny spor medzi Gréckom a Macedónskom o názov štátu*. 2010. Zborník príspevkov 11. medzinárodnej vedeckej konferencie. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. s223

národnej identity, pričom rovnaký názor zdieľa 44% etnických Albáncov. Až 60% rezidentov verí, že Macedónsko môžu vstúpiť do EÚ a NATO aj bez zmeny názvu.³³

Na otázku, či by obyvatelia boli ochotní akceptovať prídanie geografického názvu, pokiaľ by to zaručovalo prijatie Macedónska do EÚ a NATO odpovedalo 52 respondentov záporne a 44% kladne. Čo sa týka konkrétneho názvu najväčšiu podporu medzi obyvateľstvom má prívlastok „Severné“ (27%), následne prídavok „Vardar“ (9%) a názov „Horná republika Macedónsko“ (2%).³⁴

Prieskum otázky názvu republiky v ostatných krajinách Západného Balkánu (tabuľka 1.) dokazuje, že vo väčšine súhlasia s názvom Macedónska republika, aj keď je Grécko zásadne proti tomu. Z názvu teda nevyvodzujú žiadne územné nároky, ktoré by mohlo mať Macedónsko voči svojim susedným krajinám, ako to tvrdí Grécko.³⁵

Tabuľka 1.-Otázka názvu Macedónska v krajinách Západného Balkánu

	ÁNO	NIE	NEVIE
Macedónsko	84%	11%	5%
Albánsko	65%	9%	25%
Kosovo	60%	11%	28%
Bosna a Hercegovina	59%	13%	29%
Srbsko	55%	16%	29%
Čierna hora	47%	7%	46%

Prameň: GALLUP- Balkan Nations at Odds with Greece Over Macedonia's name.

2008 [online]. [cit.2011-03-18]. Dostupné na internete:

<http://www.gallup.com/poll/105091/balkan-nations-odds-greece-over-macedonias-name.aspx>

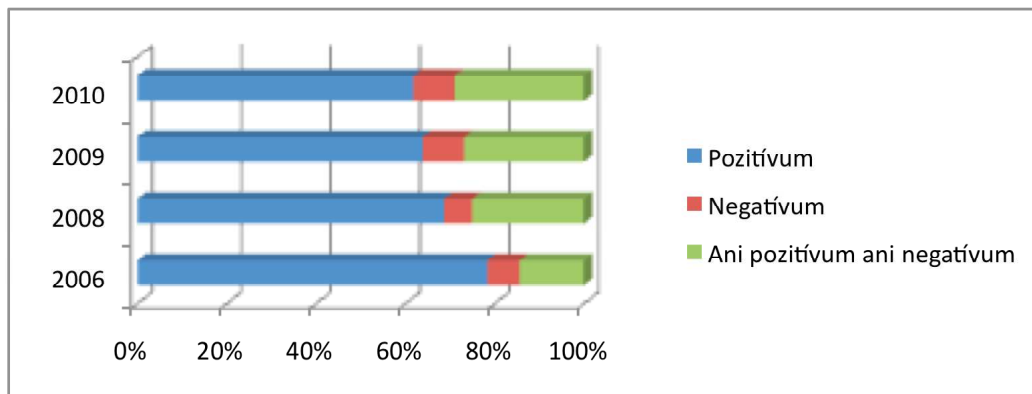
³³BalkanInsight: Poll: Macedonians split on end to name talks.[cit.2011-15-03]. Dostupné na internete: < <http://old.balkaninsight.com/en/main/news/28352/>.>

³⁴ MARUŠIĆ, S. J. Survey shows limited support for name compromise. [Cit. 2011-11-03]. Dostupné na internete:< <http://old.balkaninsight.com/en/main/news/28393/>>

³⁵ MARUŠIĆ, S. J. Survey shows limited support for name compromise. [Cit. 2011-12-03] Dostupné na internete: <<http://old.balkaninsight.com/en/main/news/28393/>>

Vo všeobecnej otázke integrácie do Európskej únie, nasledujúci graf predstavuje názor macedónskeho obyvateľstva, ako vnímajú vstup do EÚ.

Graf 1- Postoj macedónskeho obyvateľstva k vstupu do EÚ

Prameň: GALLUP- Balkan Monitor. 2010. Summary of findings [online]. [cit.2011-03-18]. Dostupné na internete: http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2010_Summary_of_Findings.pdf

3 BÝVALÁ JUHOSLÁVSKA REPUBLIKA MACEDÓNSKO V PROCESE INTEGRÁCIE DO EÚ

Európska únia po rozpade Juhoslávie predstavila svoj stabilizačný a asociačný program pre krajiny západného Balkánu. Jeho hlavným cieľom je vytvorenie podmienok pre uzavretie stabilizačných a asociačných dohôd a ich následnou implementáciou priblížiť ekonomiky regiónu bližšie k EÚ.

Stabilizačný a asociačný proces (SAp) má dva stupne. Prvým je zhodnotenie Európskej únie, že daná krajina je schopná zreformovať kľúčové politické, ekonomické, vojenské a právne inštitúcie v súlade so štandardmi EÚ (demokracia, voľný obchod). Druhým stupňom je samotné podpísanie Stabilizačnej a asociačnej dohody (SAA), na základe ktorej je krajina spôsobilá obdržať pozvánku do EÚ.³⁶

Macedónsko bolo prvou krajinou tohto regiónu, ktorej sa podarilo v roku 2001 podpísať s EÚ stabilizačnú a asociačnú dohodu, ktorá vstúpila do platnosti v roku 2004. Táto dohoda obsahuje súhrn záväzkov a opatrení, ktoré povedú k vytvoreniu zóny voľného obchodu medzi Macedónskom a krajinami EÚ.³⁷

V decembri 2005 na odporúčenie Európskej komisie udelila Rada EÚ Macedónsku štatút kandidátskej krajiny. Nestanovila však dátum začatia prístupových rokovaní. Podľa komisára EÚ pre rozširovanie má Macedónsko jedinečnú príležitosť vyriešiť svoj dlhotrvajúci spor s Gréckom, kvôli ktorému stratilo už päť rokov. Vyslovil, že odkladané prístupové rokovanie by sa mohli konečne začať, pretože rok 2009 bol rokom úspešných reforiem v Bývalej juhoslávskej krajine Macedónsko.³⁸ Macedónsko je naďalej súčasťou procesu stabilizácie a pridruženía do EÚ.

Najbližšie k členstvu má momentálne Chorvátsko. Brusel sa vyjadril, že ak sa nájde riešenie sporu s Gréckom, vstup Macedónska do EÚ bude spojený so vstupom Islandu, ktoré tiež požiadalo o vstup. Môže sa zdať, že Island nebude mať žiadne problémy so vstupom, ale pravdepodobné je, Macedónsko podstúpi rokovacie kolá skôr. Odhliadnuc

³⁶ Thammy Evans, *Macedonia*, 2004, s.22

³⁷ Schönwiesner, Roman. *Macedónsko spomína na stratenú ekonomiku*. [cit.2011-28-02].

Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/macedonsko-spomina-na-stratenu-dynamiku.html>>

³⁸ Euro Info: Slovenský informačný portál o EÚ. [cit.2011-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.euoinfo.gov.sk/redirect-7ec.html>>

od klasických problémov so súdnictvom a korupciou, Macedónsko harmonizovalo svoju legislatívu a implementovalo množstvo odporúčaní Európskej únie.³⁹

3.1 Kritériá a proces vstupu do EÚ

Kritériá a procedúra vstupu do EÚ sú všeobecne formulované pre každú potenciálnu krajinu. Zovšeobecnenie týchto kritérií znamená, že platia rovnako, bež možnosti modifikácie v súvislosti od situácie v danej krajine. Krajina, ktorá sa chce stať členom EÚ musí splniť isté formálne podmienky a základné politické a ekonomické podmienky. Formálnou podmienkou vyplývajúcou zo Zmluvy o EÚ je, že musí ísť jednoznačne o európsku krajinu. Základné podmienky prijatia sú ustanovené tzv. Kodanskými kritériami z roku 1993 a Madridskými kritériami z roku 1995. Vzhľadom na tieto kritériá predpísané Európskou radou v Kodani, Macedónsko ako kandidátska krajina, aby sa stala riadnym členom EÚ, musí splniť nasledovné podmienky⁴⁰:

- Zabezpečiť stabilitu inštitúcií zabezpečujúcich demokraciu, právny štát, ľudské práva, rešpekt a ochranu menšín
- Existenciu funkčnej trhovej ekonomiky, rovnako ako schopnosť vysporiadať sa s konkurenčným tlakom a trhovými silami v rámci EÚ
- Schopnosť prebrať záväzky z členstva zahrňujúce ciele politickej, hospodárskej a monetárnej únie

V súvislosti s výsledkami stretnutia Európskej rady v Madride o podmienkach vstupu, ďalším predpokladom na prijatie kandidátskej krajiny je vytvorenie podmienok pre integráciu pomocou prispôsobenia administratívnej štruktúry. Poukazuje sa aj na to, že legislatíva Európskej únie by mala byť implementovaná do národnej legislatívy kandidátskej krajiny. Dôležitejšie je však jej efektívne použitie pomocou administratívnych a súdnych štruktúr (nazývané „administratívne kritérium“). Analýza prvého kodanského kritéria, ktoré obsahuje zásadu demokracie a právneho štátu poukazuje na dôležitosť vytvorenia adekvátnych inštitúcií a posilnenie ich funkcií. Druhé kodanské kritérium trhového hospodárstva obsahuje nevyhnutnosť reforiem na mikroekonomickej

³⁹ Pop, Valentina. *Commissioner calls for deeds in Macedonia name dispute*. [cit.2011-15-03]. Dostupné na internete: <<http://euobserver.com/9/29512>>

⁴⁰ Macedonian academy of sciences and arts, *Open challenges to macedonian econom*.2004.s.261

úrovni. Tretie kritérium zahŕňa makroekonomickú stabilitu a inštitucionálny rámec v podobe prijatia aquis EÚ. Proces prechodu z centrálne plánovanej ekonomiky Macedónska na trhovú a proces prijatia do EÚ môžeme považovať za vzájomne dopĺňajúce sa procesy. Zo skúsenosti z predošlých rozširovaní a verejne deklarováných názorov únie je potvrdené, že kandidátska krajina môže očakávať vstup len s bezpodmienečným splnením všetkých členských kritérií.

Formálne procedúra vstupu začína podaním formulára žiadosti o členstvo. Predloženie žiadosti treba považovať za formálny a slobodný akt. Dôležité je si uvedomiť, že vstup do EÚ je zložitý proces, ktorý spočíva v hľadaní základných aj zásadnejších reforiem týkajúcich sa všetkých oblastí života. Tento formálny akt má pozitívny vplyv na celý proces vstupu. Samotná žiadosť predstavuje vôľu a ochotu zintenzívňovať reformy a tým sa úspešne dopracovať k prijatiu.

Komisia následne začne proces zhodnotenia žiadosti. Má rozličné zdroje informácií o kandidátskej krajine, získava ich z bilaterálnych rozhovorov, z výkazov medzinárodných organizácií, z nevládných a iných organizácií. Komisia ďalej berie na vedomie názory ostatných členských krajín EÚ, rešpektujúc politické kritériá pre členstvo a snaží sa zlepšiť realizáciu uzatvorených dohôd medzi žiadateľom a Úniou. Ak je žiadosť označená za pozitívnu, krajine je udelený status kandidátskej krajiny a začína proces prístupových rokovaní.⁴¹

3.1.1 Prístupové rokovania

Prvým krokom rokovaní je podrobné skúmanie druhej legislatívy kandidátskej krajiny. Cieľom tohto legislatívneho skúmania je určiť stupeň harmonizácie resp. odchýlky od Únie a definovať oblasti, na ktoré sa treba v ďalších rokovaniach zamerať. Počas rokovaní je pre každú kandidátsku krajinu definovaný časový harmonogram a podmienky prístupu. Základom pre začatie prístupových rokovaní je prijatie aquis EÚ. Aquis Európskej únie predstavuje základ práva EÚ. Sú to akumulované právne predpisy, právne akty a rozhodnutia súdu. V procese rozšírenia EÚ, aquis bol rozdelený do *31 kapitol* ako predpoklad rokovaní medzi EÚ a kandidátskou krajinou. Aquis EÚ zahŕňa Voľný pohyb tovaru, Voľný pohyb pracovníkov, Právo podnikania a voľného poskytovania služieb,

⁴¹ Macedonian academy of sciences and arts, *Open challenges to macedonian economy*. 2004.s

Voľný pohyb kapitálu, Verejné obstarávanie, Právo duševného vlastníctva, Politiku hospodárskej súťaže, Finančné služby, Informačnú spoločnosť a médiá, Poľnohospodárstvo, Bezpečnosť jedla, veterinárna a fytoosanitárna politika, Rybolov, Dopravná politika, Energetika, Dane, Ekonomická a menová únia, Štatistika, Sociálna politika a zamestnanosť, Podniková a priemyselná politika, Transeurópske siete, Regionálna politika a štrukturálna nástroje, Základné práva, Spravodlivosť, sloboda, bezpečnosť, Veda a výskum, Kultúra a vzdelanie, Životné prostredie, Ochrana zdravia a spotrebiteľa, Colná únia, Vonkajšie vzťahy, Zahraničná, bezpečnostná a obranná politika. V týchto oblastiach kandidátska krajina dosahuje základné štandardy EÚ, na základe ktorých Komisia následne posudzuje jej prístupenie do EÚ.

Pozícia EÚ v rokovaní je potom založená na nasledujúcich princípoch:

- očakáva od nových členských krajín, aby implementovali a aplikovali aquis od okamihu prijatia, špeciálne záväzky pre fungujúci trh v okamihu rozšírenia.
- počas predvstupových rokovaní Komisia bude pravidelne posudzovať realizované pokroky z hľadiska aquis a ostatné prípravy pre členstvo.
- časový harmonogram prístupu závisí primárne na individuálnom pokroku krajiny procese prijatia, použitia a implementácie aquis.

V snahe zmierniť proces plnenia podmienok pre členstvo, EÚ stanovuje tzv. Predvstupovú stratégiu pre kandidátsku krajinu. Táto stratégia má dva základné ciele: Prvým je zjednotiť všetky formy podpory zo strany Únie do jedného spoločného rámca (predvstupová podpora) a spoločne s kandidátskou krajinou vytvoriť prístupové partnerstvo zahrňujúce prijaté záväzky a časový harmonogram pre ich realizáciu. Druhým cieľom je oboznámiť kandidátsku krajinu s politikou EÚ a procedúrami pomocou možnosti jej zúčastňovania na programoch Spoločenstva. Keď Komisia usúdi, že kandidátska krajina uskutočnila významné pokroky pri prijímaní, uplatnení a implementácii aquis, podmienky a kritériá sú splnené, zverejní oficiálny dátum rozšírenia.

Nepriaznivým faktom pre Macedónsko však zostáva, že od uznania statusu kandidátskej krajiny zo strany EÚ sa so Skopje zatiaľ nezačali žiadne prístupové rokovania. Ministri zahraničných vecí EÚ odmietli začať prístupové rokovania s Macedónskom o vstupe do únie tri roky od udelenia statusu kandidátskej krajiny v roku 2005.

Príčinou je predovšetkým odpor Grécka, s ktorým krajina vedie spor o názov. Počas slovinského predsedníctva EÚ, európski lídri mohli prijať uznesenie na základe ktorého by Macedónsko mohlo začať prístupové rozhovory ešte v roku 2008, ak splní určité ciele. Grécko však vyhlásilo, že demokracia v Macedónsku je v takom stave, že otvorenie

prístupových rokovaní v tomto momente nie je vhodné⁴². 27 lídrov EÚ doposiaľ potvrdilo iba „európsku stratégiu pre Skopje“, presnejšou špecifikáciou dátumu začatia prístupových rokovaní sa opäť vyhli. Európsky parlament preto vyzval Radu, aby stanovila dátum začatia prístupových rokovaní a zároveň požiadal vládu FYROM-u, aby vyriešila pretrvávajúce nezhody so svojimi susedmi. Na rokovaní o rozšírení EÚ v roku 2009, Európska komisia vo svojej správe odporučila začatie rokovaní s Macedónskom.

Európska rada by mala preto čo najskôr prijať závery z hodnotiacej správy Komisie. Medzitým by premiéri Macedónska a Grécka mali prijať kompromis v pretrvávajúcom spore o názov, keďže Grécko sa jasne vyjadrilo, že bez dosiahnutia zhodného názoru v otázke názvu, nepodporí jeho vstup do EÚ.⁴³ Európsky parlament však stále zdôrazňuje, že začatie prístupových rokovaní so Skopje bude závisieť od pokroku, ktorý sa v tomto smere dosiahne a zdôrazňuje potrebu, aby vláda a opozičné politické sily pokračovali v realizácii reforiem potrebných na integráciu krajiny do EÚ.

3.3 Plnenie ekonomických kritérií

Pre zhodnotenie plnenia ekonomických kritérií a vyhodnotenie tzv. administratívneho kritéria (ktoré je úzko spojené s efektívnym fungovaním trhovej ekonomiky) sa používa zvyčajná metodológia Európskej Komisie. Táto metodológia slúži na prípravu pravidelných správ Komisie o zhodnotení a pokroku kandidátskych krajín v plnení ekonomických kritérií pre získanie členstva. Ďalej pripravuje správy, kde monitoruje proces implementácie navrhnutých odporúčaní.

Na odporúčanie Európskej komisie, by sa Macedónsko malo zamerať hlavne na plnenie týchto podmienok pre dosiahnutie funkčnej trhovej ekonomiky:⁴⁴

- Stanovenie rovnováhy medzi ponukou a dopytom voľným pôsobením trhových síl. Ceny, rovnako ako obchod musí byť liberalizovaný. Zahraničný obchod je charakterizovaný vysokým stupňom liberalizácie, ktorý sa približuje industrializovaným trhovým ekonomikám.

⁴² Hnonline: *Macedónsko do EÚ zatiaľ nejde*. [cit.2011-25-02]. Dostupné na: <<http://hnonline.sk/c1-25538500-macedonsko-do-eu-zatial-nejde>>

⁴³ Veľká epocha: *EÚ: Prístupové rozhovory s Macedónskom signal pre západný Balkán*. [cit.2011-25-02]. Dostupné na internete: <<http://www.velkaepocha.sk/2009112511644/EU-Prístupove-rozhovory-s-Macedonskom-signal-pre-zapadny-Balkan.html>>

⁴⁴ EURÓPA: Portál Európskej komisie. [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/mk_rapport_2009_en.pdf>

- Vláda pokračuje v zlepšovaní legislatívy v oblasti vstupu a výstupu z trhu. Pozitívom je, že neexistujú žiadne formálne a legálne bariéry pre vstup nových subjektov na trh. Neprítomnosť adekvátnej finančnej a inštitucionálnej podpory je však vážnym problémom pre vstup do nových odvetví. Ďalšími vážnymi prekážkami je neefektívne legálne a ostatné administratívne procedúry nových ekonomických subjektov. Významným krokom bolo vytvorenie legislatívneho rámca pre elektronickú registráciu, čím sa znížili náklady na registráciu. Podobná situácia je aj v prípade odchodu ekonomických subjektov z trhu. Procedúry týkajúce sa bankrotu alebo likvidácie subjektov sú priveľmi komplikované a zaberajú mnoho času. Práve kvôli tomuto sú nevyhnutné vhodné zmeny v legislatíve, hlavne v časti jej efektívnej implementácie.
- Zlepšujúce kroky sa podnikli aj v oblasti podnikateľského prostredia. Pretrvávajúcim problémom je však skutočnosť, že Macedónsko nemá vhodný legálny systém, ktorý by podporil funkčnú trhovú ekonomiku. Taktiež chýba neporušiteľná legálna ochrana vlastníctva ako jeden z pilierov voľnej trhovej ekonomiky. V súčasnosti je pozastavený proces decentralizácie a v mnohých prípadoch majitelia privatizovaných spoločností nemôžu dokázať svoje legálne práva. v registrácií majetkového práva bol zaznamenaný istý progres, súdne konania sú však stále pomalé. Negatívne to vplýva na podnikateľské prostredie a atraktivnosť krajiny pre zahraničné investície.
- Už niekoľko rokov macedónska ekonomika dosahuje cenovú stabilitu vyjadrenú infláciou, ktorá sa pohybuje od 3 do 4 %. Vládna pokladnica vykazuje udržateľnú pozíciu verejných financií. Ak vezmeme do úvahy pomalú dynamiku ekonomického rastu a vysokú nezamestnanosť možno zhodnotiť, že Macedónsko dosiahlo monetárnu stabilitu, ale nedosiahlo úplnú makroekonomickú stabilitu sčasti aj následkami globálnej krízy.

3.3.1 *Stručná charakteristika súčasnej macedónskej ekonomiky*⁴⁵

Peňažná jednotka: macedónsky denár MKD, rozdelený na 100 deni (1 EUR=61,50MKD, 1 USD=46,78 MKD)

HDP p.c. : 9 400 USD

Hospodársky rast: 5 % HDP

Odvetvová štruktúra hospodárska: služby 51,9%, priemysel 29,5%, poľnohospodárstvo 18,6%

Miera nezamestnanosti: 33,1%

Miera inflácie: 1,5%

Macedónsko ako agrárny štát s rozvíjajúcim sa spracovateľským priemyslom v juhovýchodnej Európe je po Kosove a Albánsku najchudobnejším a hospodársky najmenej rozvinutým štátom na Balkáne. „Macedónska ekonomika patrí k desiatim najslabším európskym ekonomikám. Svetová banka ju zaraďuje do skupiny Lower-middle-income economies (podpriemerné príjmové ekonomiky)“.⁴⁶

Macedónska ekonomika je závislá na regionálnej integrácii do EÚ, ktorá je zárukou ďalšieho ekonomického rastu. Po osamostatnení bolo Macedónsko najmenej rozvinutou juhoslovanskou zväzovou republikou s výraznou absenciou infraštruktúry. Na celkovej produkcii tovarov a služieb Juhoslávie sa podieľalo iba 5%.⁴⁷

Najviac rozvinutý je poľnohospodársky priemysel. Vďaka vhodnej klíme sa darí pestovať mnoho plodín, najmä kukuricu, tabak a hrozno. V súvislosti so vstupom do EÚ, Macedónsko musí začať regulovať objem a kvalitu produkcie, čo vyžaduje zmenu spôsobu poľnohospodárskeho pestovania a vytlačí z trhu drobných farmárov.⁴⁸

Kritickým problémom je vysoká nezamestnanosť a sivá ekonomika. Spôsobuje ju hlavne únik mozgov a fakt, že vysoké percento populácie pracuje na čiernom trhu. Pri priemernom mesačnom plate 350 EUR, skoro 30% obyvateľstva žije pod hranicou chudoby. Ekonomickou politikou krajiny je pritiahnúť zahraničných investorov a zvýšiť

⁴⁵Balkan Insight: Portál krajín západného Balkánu. cit.2011-08-03]. Dostupné na internete: <<http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia>>

⁴⁶Štark, Ján. *Ekonomicko-informačný materiál.Macedónska republika*. [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete:

<[http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2AB8CD866A249CC2C125783B0043FB7C_SK/\\$File/Macedonsko_EPT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2AB8CD866A249CC2C125783B0043FB7C_SK/$File/Macedonsko_EPT_2011.pdf)>

⁴⁷ Balkan Insight: Portál krajín západného Balkánu. cit.2011-08-03]. Dostupné na internete: <<http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia>>

⁴⁸Thammy Evans, *Macedonia*, 2004, s.24

zamestnanosť. V roku 2007 zaznamenali toky PZI z krajín EÚ až 75%. V roku 2008 tým dosiahli PZI najvyššiu úroveň (10% HDP). Krajina sa tiež snaží rozvinúť malý a stredný podnikateľský sektor.

3.3.2 *Zahraničný obchod*

V súčasnosti má krajina otvorenú ekonomiku, ktorá je integrovaná do medzinárodného obchodu s celkovým pomerom obchodu k HDP 130%. Európska únia je najväčším obchodným partnerom (60% celkového importu, 47% celkového exportu).

Macedónsko má uzavreté Dohody o voľnom obchode s Ruskou federáciou, Tureckom, Ukrajinou, Srbskom, Čiernou horou, Bosnou a Hercegovinou, Chorvátskom, Albánskom a Moldavskom. V dôsledku vstupu do EÚ boli zrušené dohody s Rumunskom a Bulharskom. Vstupom do WTO v roku 2003 prijalo Macedónsko všetky záväzky vyplývajúce z tohto členstva. Takmer všetky kvantitatívne reštrikcie pre vývoz aj dovoz boli zrušené. Ochrana domáceho trhu zodpovedá bežnej úrovni krajiny s tranzitívnou ekonomikou a je limitovaná členstvom vo WTO. Osobitný dôraz sa kladie na kontrolu dovozu agrárnych a potravinárskych produktov. Macedónske orgány sa snažia o rýchle vytvorenie liberálneho ekonomického prostredia s trhovými mechanizmami.

Najvýznamnejšie exportné komodity: potraviny, tabak, spotrebné tovary, železo, oceľ, kvalitné stavebné drevo, rezivo a výrobky z dreva. Takmer tretina exportu smeruje do Srbska a čiernej hory, Nemecka (19,9%), Grécka (8,9%), Chorvátska (6,9%).

Najvýznamnejšie importné komodity: káva, čaj, kakao a koreniny, korok a drevo, neželezné kovy, elektrické zariadenia, prístroje a spotrebiče, odevné výrobky a doplnky

Najvyššie vývozy do Macedónska boli zaznamenané z krajín EÚ(48,2%) a rozvojových krajín (30,8%).⁴⁹

⁴⁹Štark, Ján. *Ekonomicko-informačný materiál.Macedónska republika*. [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete:

<[http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2AB8CD866A249CC2C125783B0043FB7C_SK/\\$File/Macedonsko_EPT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2AB8CD866A249CC2C125783B0043FB7C_SK/$File/Macedonsko_EPT_2011.pdf)>

3.5 Postoj EÚ k zásadným vnútorným problémom

Okrem plnenia ekonomických a administratívnych kritérií, dôležitým kritériom je vnútorná a vonkajšia stabilita krajiny. Vnútornú ovplyvňuje najmä politická situácia a v mnohonárodnostnom štáte ako je Macedónsko, menšinová rovnosť. Vonkajšia rovnováha je zas deteminovaná dobrými vzťahmi so susednými štátmi. Európska únia aj v týchto dvoch otázkach hodnotí stav a pokrok Macedónska v prístupovom procese.

3.5.1 *Etnické a národnostné menšiny v Macedónsku*

Pri podporovaní hospodárskych reforiem nemožno zaručiť konečný úspech, kým sa nedosiahne politická zhoda a dôvera medzi rôznymi etnikami. Európska únia preto odporúča, aby sa krajina poučila z osvedčených postupov v štátnej správe a vzdelávaní, ktoré zohľadňujú etnické a jazykové rozdiely a apeluje na revíziu Rámcovej Ochridskej dohody

Najväčší vnútorný konflikt vyvolaný albánskou menšinou v roku 2001, Macedónsko v úzkej spolupráci s EÚ vyriešilo prostredníctvom Rámcovej dohody z Ochridu. Táto Dohoda umožňuje všetkým občanom bez ohľadu na ich etnický pôvod spolunažívanie v rovnosti a mieri a to posilnením používania menšinových jazykov v štátnej správe a vzdelávaní.

Rámcová dohoda plánovala revíziu celkom 15 článkov macedónskej ústavy, zmenu znení niekoľkých zákonov a prijatie rôznych opatrení k budovaniu dôvery. Významnú súčasť dohody tvorilo prehlásenie o zachovaní teritoriálnej integrity a unitárneho charakteru štátu. Mierová dohoda obsahovala nasledovné zmeny⁵⁰:

Ústavné zmeny- dohody menili znenie preambuly ústavy takže preambula macedónskej ústavy zakladajúca princíp „národný štát macedónskeho ľudu“ mala byť nahradená novým dojednaným znením, ktoré osloví všetky národy a etnické skupiny v krajine jedným hlasom „občania Macedónskej republiky“.

Jazykové zmeny- macedónčina ostala jediným oficiálnym jazykom krajiny v oblasti medzinárodných vzťahov. Na miestach s vyše 20 percentnou populáciou etnických Albáncov môže byť vo verejných inštitúciách používaná popri macedónčine aj albánčina.

Reforma samosprávy- nový zákon o samospráve zaisťuje väčšiu autonómiu inštitúciám, ktoré uskutočňujú chod samosprávy a garantuje fungovanie verejnej správy na princípe subsidiarity.

⁵⁰ Nikolovska N., Siljanovska-Davkova G., *Macedonian transition in deficiency*. 2001. s.93

Nediskriminácia- ďalšie ústavné zmeny sa týkali princípu nediskriminácie a zdôraznenie rovnomernej reprezentácie osôb v inštitúciách verejnej správy na všetkých úrovniach.

Európska únia udelila Macedónsku oficiálny status kandidátskej krajiny roku 2005 čiastočne i ako odmenu za pokrok dosiahnutý pri implementácií dohôd uzavretých v Ohride. Zdôrazňuje, že rámcová dohoda z Ohridu transformovala krajinu pri plnom zohľadnení jej multietnického a multikultúrneho charakteru, čo predstavuje hlavnú časť kodanských politických kritérií pre členstvo v EÚ. V roku 2007 bola dosiahnutá dohoda o štátnych sviatkoch rôznych etnických a náboženských skupín.

Európsky parlament ďalej nalieha, aby boli dosiahnuté ďalšie dohody o spôsobe, akým môžu dve najväčšie etnické spoločenstvá a rôzne menšiny spolunažívať na rovnoprávnom a harmonickom základe. V tejto súvislosti vyzýva na účinné vykonávanie ústavných ustanovení určených na zaručenie spravodlivého zastúpenia menšinových spoločenstiev v štátnej správe. Upozorňuje na skutočnosť, že treba prijať osobitné a naliehavé opatrenia na zlepšenie situácie Rómov využitím národnej stratégie pre Rómov, začlenením dobre rozvinutej rómskej občianskej spoločnosti ako hlavného partnera. Domnieva sa, že skombinovanie vládnych finančných prostriedkov s finančnými prostriedkami nástroja predvstupovej pomoci a inštitucionálne uznanie Rómskej poradnej skupiny by mohlo byť spôsobom, ako zlepšiť sociálne začlenenie Rómov v Bývalej juhoslovanskej republike Macedónsko.

Odporúča, aby rozdelenie štátnych zdrojov, rovnako aj finančných prostriedkov EÚ, vzalo do úvahy existujúce regionálne a etnické rozdiely. Domnieva sa, že existujúce regionálne a etnické rozdiely by sa mali znížiť uplatnením zásad solidarity a súdržnosti, aby sa umožnil rýchlejší rozvoj menej rozvinutých regiónov.

3.5.2 *Grécko- macedónsky spor*

Vyhlásenie EÚ a krajín západného Balkánu z roku 2006, ktoré jednomyselne prijali všetci ministri zahraničných vecí členských štátov EÚ a ministri zahraničných vecí krajín západného Balkánu, opätovne zdôrazňuje význam dobrých susedských vzťahov a potrebu nájsť vzájomne prijateľné riešenia týkajúce sa nevyriešených otázok so susednými krajinami. Poslanci Európskeho parlamentu pripomenuli, že FYROM by sa ako kandidátska krajina mala naďalej usilovať o dobré susedské vzťahy a vyriešiť prípadné názorové rozdiely a rôzne interpretácie historických udalostí, ktoré by mohli viesť

k vzájomným sporom. Orgány Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko by mali viac podporovať regionálnu spoluprácu a rozvoj dobrých susedských vzťahov.⁵¹

Európska únia upozorňuje, že v Európe existuje množstvo krajín, ktorých názov sa zhoduje s názvom časti susedného štátu, a že každý štát má právo vybrať si svoj názov slobodne. V tejto súvislosti EÚ akceptuje, že mnohé krajiny vrátane USA, Ruskej federácie a Číny, rovnako ako aj niektoré členské štáty EÚ už uznali FYROM pod jej ústavným názvom. Pozitívne prijíma skutočnosť, že FYROM zmenila svoju štátnu vlajku a prijala ústavné zmeny, aby potvrdila, že nemá žiadne územné požiadavky voči susedným krajinám. Ďalej vyjadruje poľutovanie nad tým, že od prijatia FYROM do OSN roku 1993, keď sa s cieľom získať medzinárodné uznanie použil dočasný názov FYROM sa od dočasnej dohody so susedným Gréckom nedosiahla žiadna dohoda. Zároveň naliehavo žiada FYROM a Grécko, aby dovedli rokovanie o tejto otázke pod záštitou OSN čo najskôr do úspešného konca⁵². EÚ zastáva názor, že v súlade s ustanoveniami dočasnej dohody z roku 1995, problematika názvu nie je prekážkou začatia rokovaní o pristúpení k EÚ a že tak, ako je to v prípade všetkých ostatných kandidátskych krajín, jej integrácia do EÚ bude závisieť výlučne od splnenia kodanských kritérií, podmienok rámca stabilizácie a pridruženía a schopnosti EÚ prijímať nové členské štáty. Podľa EÚ dočasná dohoda z roku 1995 viedla k podstatnému zlepšeniu dvojstranných vzťahov medzi FYROM a Gréckom a že obsahuje povinnosti a práva pre obe strany vrátane ustanovení o členstve FYROM v medzinárodných, mnohostranných a regionálnych organizáciách a inštitúciách. Podstatne vzrástol aj rozsah hospodárskych vzťahov medzi týmito dvoma krajinami vzhľadom na to, že Grécko je najväčším zahraničným investorom v Macedónsku a aj ich obchodné vzťahy sa podstatne zlepšili.

⁵¹ Úradný vestník EÚ, č. C 175E/586. *Pokrok Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2006*[cit.2011-15-03]. Dostupné na internete:

<<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUri/Serv.do?uri=OJ:C:2008:175E:0591:0591:SK:PDF>>

⁵²Veľká epocha: *EÚ: Prístupové rozhovory s Macedónskom signal pre západný Balkán*. cit.2011-25-02]. Dostupné na internete:

<<http://www.velkaepocha.sk/2009112511644/EU-Prístupove-rozhovory-s-Macedonskom-signal-pre-zapadny-Balkan.html>>

3.4 Zhodnotenie pokroku Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko

Uznesenie európskeho parlamentu z 12. júla 2007 konštatuje pokrok tejto krajiny západného Balkánu v procese integrácie do Európskej únie.⁵³ Európsky parlament potvrdzuje, že rozšírenie nie je samo o sebe koncom, keďže od členských štátov sa vyžaduje prísne dodržiavanie kodanských kritérií a každá kandidátska krajina sa posudzuje podľa vlastných zásluh. Bývalá Juhoslávka republika Macedónsko začala úspešné rokovania týkajúce sa vzťahov s EÚ. Prijatie aquis EÚ si stanovilo v období do roku 2011. Závery Európskej rady z roku 2006 zdôrazňujú, že pokrok každej krajiny smerom k prístupiu k EÚ závisí od jej individuálneho úsilia splniť kodanské kritériá a podmienenosti stabilizačného a asociačného procesu. EÚ oceňuje pokrok, ktorý dosiahla FYROM od podania žiadosti o členstvo v EÚ pri plnení kodanských politických kritérií a vykonávaní odporúčaní Európskeho partnerstva z roku 2004. Upozorňuje však na to, že je nutné zachovať tempo reforiem. Prijaté právne predpisy sa musia riadne a rýchlo vykonávať, a to najmä v oblasti polície, súdnictva, štátnej správy a boja proti korupcii. Cieľom je vytvoriť skutočné trhové hospodárstvo, stimulovať hospodársky rast a zamestnanosť a zlepšiť podnikateľské prostredie. V oblasti Spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (SZBP) a európskej bezpečnostnej a obrannej politiky (EBOP) oceňuje spoluprácu FYROM a ochotu prispieť k rozvoju výkonnosti EBOP a budúcich civilných a vojenských misií krízového riadenia pod vedením EÚ.

Európska únia nalieha na FYROM v oblasti životného prostredia a ochrany vody. Žiada zlepšenie a zachovanie kvality vody a výšky vodnej hladiny v pohraničných jazerách a účinné dohody v tejto veci so susedným Albánskom a Gréckom. Upozorňuje na potrebu zlepšiť celkový postoj k životnému prostrediu, odstránením nelegálnych skládok odpadu, ktorý by mal byť založený na triedení. Ďalej vyzýva orgány FYROM, aby pokračovali v aproximácii právnych predpisov a noriem EÚ v oblasti životného prostredia a vykonávali prijaté právne predpisy a presadzovali ich dodržiavanie.⁵⁴

⁵³ Úradný vestník EÚ, č. C 175E/586. *Pokrok Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2006*[cit.2011-15-03]. Dostupné na internete:

< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUri/Serv.do?uri=OJ:C:2008:175E:0591:0591:SK:PDF>>

⁵⁴ Úradný vestník EÚ, č. C 175E/586. *Pokrok Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2006*[cit.2011-15-03]. Dostupné na internete:

< <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUri/Serv.do?uri=OJ:C:2008:175E:0591:0591:SK:PDF>>

Osobitnú pozornosť treba venovať pretrvávajúcej vysokej miere nezamestnanosti a vyzýva vládu, aby vzhľadom na veľké výzvy v tejto oblasti navrhla účinné politiky na boj proti chudobe a sociálnym nerovnostiam.

Najväčším stimulom a garanciou pre stabilitu a prosperitu celého regiónu juhovýchodnej Európy je rozvoj modernej cezhraničnej infraštruktúry a preto EÚ upozorňuje na význam udržiavania a vylepšovania železničnej siete, vnútornej železničnej dopravy a tranzitnej funkcie medzi Gréckom a mnohými ďalšími členskými štátmi EÚ. Negatívne zhodnocuje nedostatočný pokrok vo veci plánovaného priameho železničného spojenia s Bulharskom.

Európska únia vyslovuje za svoj jasné členstvo Bývalej juhoslovenskej republiky Macedónsko v EÚ, ako aj všetkých krajín západného Balkánu a domnieva sa, že treba rešpektovať vyhliadky na pristúpenie k EÚ s cieľom upevniť stabilitu a mier v danom regióne.

ZÁVER

Bývalá juhoslávská republika Macedónsko prešla od vyhlásenia nezávislosti zložitým vývojom. Rozpad Juhoslávie podmienil jej osamostatnenie, ktoré však bolo skôr výsledkom daných okolností ako samotným pričinením Macedóncov. V rámci bývalej federácie ako najmenej rozvinutý štát prijímalo podporu zo spoločného fondu. Po oficiálnom oddelení sa preto muselo samo vysporiadať nielen s vnútropolitickými ale aj ekonomickými problémami. Všetky susedné štáty, aj keď s určitými výhradami, zaujali kladný postoj k uznaniu nového štátu. Podmienky pre medzinárodné uznanie stanovené vtedajším Európskym spoločenstvom Macedónsko spĺňalo, avšak Grécko ako člen ES disponujúce právom veta, určilo ďalšie podmienky týkajúce sa zmeny macedónskej ústavy. Tieto zmeny macedónsky parlament urýchlene prijal, aby dokázal vážnosť záujmu o medzinárodné uznanie a prípadný vstup do EÚ. Je preto zrejmé, že námietky voči názvu a neskôr aj štátnym symbolom boli iba zámienkou. Ak by naozaj išlo o zásadné odmietnutie názvu svojho severného suseda, vyslovilo by Grécko námietky už pri vzniku Macedónskej republiky v rámci Juhoslávie. Aténska vláda sa v skutočnosti obávala možných dôsledkov vyplývajúcich zo vzniku samostatného macedónskeho štátu na vnútorný vývoj v Grécku. V medzivojnovom období sa totiž Gréci usilovali o absolútnu elimináciu macedónskej menšiny a neuznávali jej žiadne práva, pod tlakom Európskej únie však museli v roku 2010 prijať Rezolúciu o ochrane menšín v Európe a tým uznať macedónsku menšinu v Grécku. Grécky premiér Papandreu, aby nestratil dôveru voličov vyhlásil, že Grécko nepodporí otvorenie prístupových rokovaní so Skopje, pokiaľ nezmení názov krajiny.

Pre znovuobnovenie dôvery a konečné riešenie sporu o názov by mali byť uskutočnené viaceré kroky. Skopje by malo prehodnotiť premenovanie letiska po Alexanderovi Veľkom a vyvarovať sa podobným krokom, ktoré by mohli vyprovokovať Atény. Grécko a Macedónsko by mali spoločne preskúmať históriu regiónu a vzájomne sa vyhýbať určitým citlivým oblastiam zo spoločnej histórie, ktoré by spochybňovali národnú identitu. Obe strany by mali opätovne potvrdiť záväzok vyplývajúci z dočasnej dohody a vyjadriť súhlas s prechodným názvom. Skopje by mala používať prechodný názov FYROM vo všetkých multilaterálnych organizáciách, zatiaľ čo Atény by mali znížiť svoje hrozby veta v NATO a EÚ. Skopje by mala verejne vyhlásiť pripravenosť prijať posledný návrh názvu vyjednávača OSN „Republika Severné Macedónsko“ ako medzinárodne používaný názov. Tento názov spĺňa požiadavky Atén, ktoré pristúpili k názvu, ktorý bude

obsahovať slovo Macedónsko, ale zároveň musí obsahovať prídavok, ktorý by bližšie špecifikoval región. Macedónsko je ochotné prijať daný názov, trvá však na používaní dvojitého názvu. Svoj ústavný názov Republika Macedónsko by si ponechalo pre vnútorné účely a vo vzťahu ku všetkým krajinám, ktoré tento názov už uznali, druhý názov by používalo vo vzťahu s Gréckom. Grécko sa však vyjadrilo, že nie je ochotné uskutočniť žiadne ďalšie ústupky. Atény by však mali kladne reagovať a potvrdiť národnú identitu a jazyk svojho severného suseda ako macedónske a prijať uistenie Skopje, že používanie tohto prídavného mena nezhrňuje žiadne územné požiadavky voči gréckej severnej provincii Macedónia. Ostatné krajiny EÚ a NATO by mali vyzývať Atény, aby neblokovali integráciu do týchto organizácií a aby pozitívne reagovali na ústupky Skopje ohľadne názvu. Európska únia vyzýva oba štáty, aby intenzívne rokovali o otázke názvu až do jej úspešného vyriešenia.

Okrem nevyriešeného sporu o názov ďalším negatívnym javom pre vstup Macedónska do EÚ je otázka albánskej menšiny a z toho vyplývajúca nestabilná politická situácia. Macedónsko je multietnický a mnohonárodnostný štát, kde najväčšie etniká tvoria etnickí Macedónci a etnickí Albánci. V roku 2001 prežilo Macedónsko najväčšiu národnostnú krízu a ocitlo sa na pokraji občianskej vojny. Konflikt medzi Macedóncami a Albáncami sa vyhrotil až do takej miery, že muselo zasahovať medzinárodné spoločenstvo, ktoré sa obávalo, že tento konflikt nadobudne celobalkánsky rozmer. Macedónskym a albánskym politickým stranám sa za účasti medzinárodnej diplomacie podarilo dosiahnuť mier prostredníctvom Rámcovej dohody, ktorá priznáva väčšie práva albánskej menšine. Po tejto udalosti v roku 2005 obdržalo Macedónsko pozvánku do EÚ a bol mu pridelený štatút kandidátskej krajiny. V súčasnosti EÚ odporúča Macedónsku revíziu a intenzívnejšiu aplikáciu tejto dohody.

Aj v politickej oblasti dochádza k rozporom medzi hlavnými macedónskymi a albánskymi politickými stranami. Po neúspechu na summite NATO v Bukurešti došlo ku vládnej kríze a albánska DPA vystúpila z vládnej koalície pre nezhody s pravicovou VMRO-DPMNE. Táto kríza vyvrcholila rozpustením vlády a vyhlásením predčasných volieb, čo malo negatívny efekt na proces plnenia predvstupových kritérií a Európska únia opäť odložila otvorenie prístupových rokovaní.

V ekonomickej oblasti sa úspešnými reformami darí prechod z centrálne plánovanej na trhovú ekonomiku. Prilákaným zahraničných investorov sa Macedónsko snaží znížiť vysokú nezamestnanosť. Oveľa väčší problém však predstavuje

nezamestnanosť mladých ľudí a tzv. únik mozgov a tieňová ekonomika. Macedónske hospodárstvo je pomerne závislé na integrácií do EÚ. Je zárukou prosperity a hospodárskeho rastu, preukázať však musí stabilitu a vyrovnanosť vo všetkých oblastiach.

Európska únia vyhlásila, že vstup Macedónska závisí primárne od ekonomického pokroku a plnenia kodanských kritérií, otázka sporného názvu nemá na vstup žiaden vplyv. Toto tvrdenie je však v rozpore so skutočnosťou, keďže práve kvôli nevyriešenému názvu sa nezačali prístupové rokovania. Európska únia neustále nalieha na obe krajiny, aby čo najskôr tento spor vyriešili. Zdá sa, že otázka Macedónska sa dostala na okraj záujmu, keďže na poslednom summite EÚ bola spomenutá len okrajovo a otvorenie prístupových rokovaní je stále nejasnou víziou.

Zoznam použitej literatúry:

Monografie:

Tejchman, Miroslav a kol. 1998. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. 756s. ISBN 80 7106 266 9

Rychlík Jan, Kouba Miroslav. *Dějiny Makedonie*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2003. 458s. ISBN 80-7106-642-7

Thammy, Evans. 2004. *Macedonia*. Bucks : Bradt Travel Guides, 2004. 236s. ISBN 1-84162-089-0

Nikolovska Natalija, Siljanovska-Davkova Gordana. 2001. *Macedonian transition in deficiency*. Skopje: MAGOR, 2001. 129s. ISBN 9989-851-50-6

Rosulek, Přemysl. 2008. *Makedonie*. 1. vydanie. Praha: Libri, 2008. 129s. ISBN 978-80-7277-342-8

Macedonian Academy of Sciences and Arts. 2004. *Open challenges to macedonian economy*. Skopje: 2004, 356s. ISBN 1800 334 52 9

Zborníky a odborné práce:

Gabrielová, Petra. *Bilaterálny spor medzi Gréckom a Macedónskom o názov štátu*. 2010. Zborník príspevkov 11. medzinárodnej vedeckej konferencie. Aktuálne otázky svetovej ekonomiky a politiky. Bratislava: Ekonóm, 2011. 934s. ISBN 978-80-225-3172-6

Internetové zdroje:

Greguš, Peter. *Občianska vojna v Grécku*. Socialistický zväz mladých. [online] .[cit. 2011-11-01]. Dostupné na internete: <http://szm.hng.sk/index.php?option=com_content&task=view&id=902&Itemid=98>

Úradný vestník EÚ, č. C 175E/586. *Pokrok Bývalej juhoslovanskej republiky Macedónsko za rok 2006*. [online] 10.7.2008 .[cit. 2011-15-03]. Dostupné na internete: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:175E:0591:0591:SK:PDF>>

Hnonline: *Macedónsko do EÚ zatiaľ nejde*. Portál hospodárskych novín. [online]. jún 2008. [cit. 2011-25-02]. Dostupné na: <<http://hnonline.sk/c1-25538500-macedonsko-do-eu-zatial-nejde>>

Veľká epocha: *EÚ: Prístupové rozhovory s Macedónskom signal pre západný Balkán*. [online]. 25.11.2009. [cit. 2011-25-02]. Dostupné na internete: <<http://www.velkaepocha.sk/2009112511644/EU-Prístupove-rozhovory-s-Macedonskom-signal-pre-zapadny-Balkan.html>>

EIC: *Chorvátsko, Turecko, Bývalá juhoslávská republika Macedónsko:na ceste do EÚ?*.Elektronické informačné centrum. [online].15.3.2009. [cit.2011-25-02]. Dostupné na internete: <<http://www.pramen.info/c/2088/chorvatsko--turecko-a-byvala-juhoslovanska-republika-macedonsko--na-ceste-do-eu-.htm>>

Euro Info: Slovenský informačný portál o EÚ. [online]. Aktualizované:18.6.2010.[cit.2011-28-02]. Dostupné na internete: <<http://www.euroinfo.gov.sk/redirect-7ec.html>>

Schönwiesner, Roman. *Macedónsko spomína na stratenú ekonomiku*. In: eTrend.[online].31.3.2003.[cit.2011-28-02].Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/macedonsko-spomina-na-stratenu-dynamiku.html>>

Štark, Ján. *Ekonomicko-informačný materiál.Macedónska republika*.In:Portál Ministerstva zahraničných vecí SR. [online]. november 2010, Belehrad. [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete: <[http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2AB8CD866A249CC2C125783B0043FB7C_SK/\\$File/Macedonsko_EPT_2011.pdf](http://www.foreign.gov.sk/App/wcm/media.nsf/vw_ByID/ID_2AB8CD866A249CC2C125783B0043FB7C_SK/$File/Macedonsko_EPT_2011.pdf)>

Balkan Insight: Portál krajín západného Balkánu. [online]. 29.9.2010.[cit.2011-08-03]. Dostupné na internete: <<http://www.balkaninsight.com/en/article/macedonia>>

EURÓPA:Portál Európskej komisie. [online]. [cit.2011-10-03]. Dostupné na internete: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/key_documents/2009/mk_rapport_2009_en.pdf>

Pop, Valentina. *Commissioner calls for deeds in Macedonia name dispute*.In: Euobserver. [online]. 19.2.2010. [cit.2011-15-03]. Dostupné na internete: <<http://euobserver.com/9/29512>>

GALLUP- Balkan Monitor. 2010. Summary of findings. [online]. [cit.2011-03-18]. Dostupné na internete:< http://www.balkan-monitor.eu/files/BalkanMonitor-2010_Summary_of_Findings.pdf>

BalkanInsight: *Poll: Macedonians split on end to name talks*. 2010 [online]. Skopje: BalkanInsight, BIRN Macedónsko, 25. mája 2010. [Cit. 2010-11-2] Dostupné na internete: < <http://old.balkaninsight.com/en/main/news/28352/>>

MARUŠIĆ, S. J. *Survey shows limited support for name compromise*. 2010 [online]. Skopje: BalkanInsight, 26. mája 2010. [Cit. 2010-19-03] Dostupné na internete:< <http://old.balkaninsight.com/en/main/news/28393/>>

International Court of Justice: Portál Medzinárodného súdneho dvora. [online]. [Cit. 2010-11-2]. Dostupné na internete: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/142/16312.pdf>>

Ministry of Foreign Affairs: *The Former Yugoslav Republic of Macedonia name issue*. Portál Ministerstva zahraničných vecí Helénskej republiky. [online]. február 2010. [Cit. 2010-19-03] Dostupné na internete: <<http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/en-US/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral+Relations/FYROM/FYROM++THE+NAME+ISSUE.html>>

BALKAN: *Občianska vojna v bývalej SFRJ*. Portál o krajinách bývalej Socialistickej federatívnej republiky Juhoslávia.[online]. [Cit. 2010-28-01]. Dostupné na internete: <<http://www.balkan.szm.com/obcianska%20vojna.htm>>

Macedósko: Portál o balkánskych krajinách.[online]. [Cit. 2010-28-01].Dostupné na internete : <<http://www.balkananalysis.com/macedonia/>>

Macedósko: Portál o krajinách sveta .[online]. [Cit. 2010-28-01]. Dostupné na internete: <<http://www.sibir.sk/m.php?t=1&m=6>>

Korzar.sk: *Juhoslávia sa po trištvrte storočia turbulentnej existencie stáva históriou*. [online]. [Cit. 2010-28-01]. Dostupné na internete: <<http://korzar.sme.sk/c/4628729/juhoslavia-sa-po-tristvrte-storocia-turbulentnej-existence-stava-historiou.html>>

International Crisis Group: *Macedonia's name: Breaking the Deadlock*. [online]. január 2009 [cit.2011-11-01]. Dostupné na internete: <<http://www.crisisgroup.org/en/regions/europe/balkans/macedonia/b052-macedonias-name-breaking-the-deadlock.aspx>>

Matovski, Alexander. *Macedonia after Bucharest: Avoiding another European failure in the Balkans*. 2008 In: European Union Institute for Security Studies. [online]. Dostupné na internete: <[http://www.iss.europa.eu/nc/actualites/analysisbooks/select_category/11/article/fyr-of-macedonia-after-bucharestbravoiding-another-european-failure-in-the-balkans/?tx_ttnews\[pS\]=1199142000&tx_ttnews\[pL\]=31622399&tx_ttnews\[arc\]=1&cHash=86b8bb8724](http://www.iss.europa.eu/nc/actualites/analysisbooks/select_category/11/article/fyr-of-macedonia-after-bucharestbravoiding-another-european-failure-in-the-balkans/?tx_ttnews[pS]=1199142000&tx_ttnews[pL]=31622399&tx_ttnews[arc]=1&cHash=86b8bb8724)>

International Court of Justice: *Application of the Interim Accord of 13 September 1995 (the former Yugoslav Republic of Macedonia v. Greece)*. [online]. [cit.2011-11-01]. Dostupné na internete: <<http://www.icj-cij.org/docket/files/142/16312.pdf>>